

Bruxelles, 8. lipnja 2023.
(OR. en)

9870/23

SAN 296	CYBER 150
PHARM 92	DIGIT 110
COVID-19 24	ENV 647
RECH 275	MIGR 197
JEUN 158	COPEN 197
EDUC 245	FIN 621
SOC 430	ECOFIN 578
EMPL 298	CORDROGUE 58
RELEX 702	

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	8. lipnja 2023.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2023) 298 final
Predmet:	KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA o sveobuhvatnom pristupu mentalnom zdravlju

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2023) 298 final.

Priloženo: COM(2023) 298 final

Bruxelles, 7.6.2023.
COM(2023) 298 final

**KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o sveobuhvatnom pristupu mentalnom zdravlju

Mentalno zdravlje sastavni je dio zdravlja. To je dobro stanje u kojem pojedinac može iskoristiti svoje sposobnosti, nositi se s uobičajenim životnim problemima i doprinijeti zajednici. Mentalno zdravlje preduvjet je za produktivno gospodarstvo i uključivo društvo i nadilazi osobna i obiteljska pitanja.

Dobro ili loše mentalno zdravlje ne događa se samo po sebi, ono je uvjetovano osobnim i vanjskim čimbenicima. Ono odražava i na nj utječe stanje našeg društva, gospodarstva, okoliša kao i stanje u svijetu oko nas. Europska unija (EU) i svijet prošli su kroz dosad nezabilježene krize, kao što su pandemija bolesti COVID-19 i agresivni rat Rusije protiv Ukrajine, energetska kriza i inflacija, koje su narušile svakodnevicu, očekivanja i povjerenje ljudi. Trostruka kriza planeta (klimatske promjene, gubitak bioraznolikosti i onečišćenje) sve se više produbljuje. Sve veća digitalizacija, demografske promjene i radikalne promjene na tržištu rada donose mogućnosti, ali i poteškoće. Osim za savladavanje tih kriza, rješavanje izazova povezanih s mentalnim zdravljem od presudne je važnosti za jačanje otpornosti pojedinaca i stanovništva.

Bolje mentalno zdravlje društveni je i gospodarski imperativ. Prije pandemije bolesti COVID-19 probleme s mentalnim zdravljem imalo je oko 84 milijuna ljudi u EU-u (jedna od šest osoba) sa znatnim regionalnim, socijalnim, rodnim i dobnim nejednakostima, a troškovi povezani s time iznosili su 600 milijardi EUR ili više od 4 % BDP-a¹. Kad je riječ o radnom mjestu, 27 % radnika izjavilo je da su tijekom prethodnih 12 mjeseci doživjeli stres, depresiju ili tjeskobu povezanu s radom, što povećava šanse za izostajanje s posla s ozbiljnim posljedicama na život radnika i organizaciju poslovanja. **Troškovi nedjelovanja** na mentalno zdravlje već su znatni i, nažalost, predviđa se da će se još više povećati jer se povećavaju i globalni uzročnici stresa. Već 2019. više od 7 % ljudi u EU-u patilo je od depresije², a 13 % većinu se vremena osjećalo usamljenima.

Pandemija je bila ozbiljna prijetnja mentalnom zdravlju, posebno među mladima i osobama koje su već imale problema s mentalnim zdravljem. Tijekom pandemije broj osoba u EU-u koje se osjećaju usamljenima u usporedbi s godinama prije pandemije udvostručio se i u nekim regijama dosegnuo 26 %³. Povećana usamljenost i smanjene društvene interakcije, zabrinutost za vlastito zdravlje i zdravlje voljenih osoba, neizvjesnost u pogledu budućnosti, tjeskoba uzrokovana strahom i gubitkom⁴ doveli su do posttraumatskih stresnih poremećaja.

Samoubojstvo je, nakon ozljeda u cestovnom prometu, drugi vodeći uzrok smrti među mladima (15–19 godina)⁵. Godišnja vrijednost izgubljenog mentalnog zdravlja djece i mladih u EU-u procjenjuje se na 50 milijardi EUR⁶.

¹ Izvješće [Ukratko o zdravlju](#): Europa 2018.

² [Vijesti Eurostata – Eurostat \(europa.eu\)](#).

³ [Novo izvješće: Usamljenost se u Europi za vrijeme pandemije udvostručila \(europa.eu\)](#).

⁴ [The consequences of the COVID-19 pandemic on mental health and implications for clinical practice \(Posljedice pandemije bolesti COVID-19 na mentalno zdravlje i utjecaj na kliničku praksu\) European Psychiatry |Cambridge Core](#).

⁵ [Stanje djece u svijetu 2021.:](#) *On My Mind – Promoting, protecting and caring for children's mental health* (O čemu razmišljam – Promicanje, zaštita i briga o mentalnom zdravlju djece), regionalno informativno izvješće Europa, UNICEF, 2021.

⁶ [SOWC-2021-Europe-regional-brief.pdf \(unicef.org\)](#).

Iza tih statističkih podataka nalaze se milijuni osobnih priča. Priče o djeci i tinejdžerima za koje su tableti i pametni telefoni, zajedno s platformama društvenih medija i aplikacijama za razmjenu poruka, postali sastavni dio njihova života, što je ponekad negativno utjecalo na njihovo fizičko i mentalno zdravlje. Priče o socijalno isključenim osobama suočenima s diskriminacijom. Priče o starijim osobama koje su se osjećale usamljeno, o radnicima koji su patili od iscrpljenosti na poslu, o roditeljima koji se više nisu mogli nositi s obvezama i o ljudima koji su se osjećali izolirano zbog toga tko su ili gdje žive.

U skladu s Poveljom EU-a o temeljnim pravima svatko ima **pravo na pristup preventivnoj zdravstvenoj zaštiti i pravo na liječenje** pod uvjetima utvrđenima nacionalnim zakonima i praksom. U skladu s europskim stupom socijalnih prava svatko ima pravo na pravodoban pristup kvalitetnoj i cjenovno prihvatljivoj preventivnoj i kurativnoj zdravstvenoj zaštiti.

Dio zdravog društva mora biti da ljudi znaju da mogu potražiti pomoć i da imaju pristup potpore te visokokvalitetnom i cjenovno prihvatljivom liječenju. U okviru glavnog **cilja javne politike** trebalo bi osigurati da nitko ne bude zapostavljen, da građani imaju jednak pristup programima prevencije i uslugama za zaštitu mentalnog zdravlja u cijelom EU-u te da su reintegracija i socijalna uključenost okosnice zajedničkog djelovanja u borbi protiv mentalnih bolesti. Kako bi se Europa približila tom cilju potrebne su djelotvorne smjernice, koordinacija, pojačana potpora i ciljano djelovanje. Analiza demografskih promjena može poslužiti kao temelj za osmišljavanje ciljanih intervencija i prilagođavanje politike u skladu s time jer demografski čimbenici mogu pomoći u utvrđivanju visokorizičnih skupina kojima bi mogla biti potrebna posebna potpora ili resursi.

Kao odgovor na takvo stanje i na poziv građana na djelovanje u području mentalnog zdravlja u kontekstu Konferencije o budućnosti Europe, predsjednica von der Leyen najavila je novu inicijativu o mentalnom zdravlju u EU-u. U okviru prioriteta Komisije „Promicanje europskog načina života” ova inicijativa predstavlja prekretnicu u načinu na koji se EU odnosi prema mentalnom zdravlju. Komisija odgovara i na poziv na djelovanje koji je uputio Europski parlament svojom Rezolucijom iz 2022. o mentalnom zdravlju u digitalnom svijetu rada⁷ u kojoj se institucije EU-a i države članice pozivaju da shvate koliki su u EU-u razmjeri problema s mentalnim zdravljem koji se povezuju s radom i da djeluju u skladu s tim. Ova Komunikacija označava početak novog strateškog pristupa mentalnom zdravlju koji je međusektorske prirode i izlazi izvan okvira zdravstvene politike. Inicijativa je usmjerena na to kako pomoći osobama koje imaju problema s mentalnim zdravljem i preventivne politike. Temelj su mu **tri vodeća načela koja bi trebala vrijediti za svakog građanina EU-a**: i. dostupna odgovarajuća i djelotvorna prevencija, ii. dostupna kvalitetna i pristupačna zaštita mentalnog zdravlja i liječenje te iii. mogućnost reintegracije u društvo nakon oporavka.

Ta vodeća načela služe kao temelj za sve aspekte ove inicijative i izravno se odražavaju u njezinim poglavljima.

⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0279_HR.html.

U okviru tog sveobuhvatnog pristupa mentalnom zdravlju nacionalni i regionalni akteri, zdravstveni i nezdravstveni sektor te relevantni dionici, od organizacija pacijenata i civilnog društva do akademske zajednice i industrije pozivaju se na suradnju. Cilj je uspostaviti instrumente kojima će se potaknuti promjene, među ostalim na globalnoj razini, ojačati postojeće strukture i pratiti mjere koje se poduzimaju.

Države članice poduprijet će se u njihovim nastojanjima da do 2025.⁸ ostvare pojedinačne ciljeve Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) u području nezaraznih bolesti i ciljeve održivog razvoja⁹ do 2030., među ostalim u području mentalnog zdravlja.

a. Integriranje mentalnog zdravlja u različite politike

U okviru **sveobuhvatnog pristupa** mora se prepoznati utjecaj bioloških i psiholoških čimbenika, kao i važnost obitelji, zajednice, gospodarstva, društva, okoliša i sigurnosti. To uključuje kombinaciju utjecaja rada i skrbi, škole i radnog mjesta kao i digitalnog svijeta, socijalnih (npr. razina pretrpljenog nasilja, rod, ponašanje, obrazovanje¹⁰), ekonomskih (npr. nestabilnost, inflacija, siromaštvo i nezaposlenost) i komercijalnih (npr. pritisak agresivnog oglašavanja) odrednica zdravlja.

Zbog toga su politike u području kao što su obrazovanje, mladi, umjetnost i kultura, okoliš, zapošljavanje, kohezija, istraživanje i inovacije, socijalna zaštita, održivi urbani razvoj i digitalni svijet potrebne za poboljšanje mentalnog zdravlja i podupiranje otpornosti u tom području. Prepreke dobrom mentalnom zdravlju ne mogu se prevladati samo unutar zdravstvenog sustava¹¹.

Odrednice mentalnog zdravlja u interakciji s postojećim nejednakostima u društvu izlažu neke osobe većem riziku od lošeg mentalnog zdravlja od drugih. Ako su **diskriminacija** na temelju roda, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije, **nasilje i mržnja** uzroci lošeg mentalnog zdravlja, promicanje jednakosti u našim društvima važno je sredstvo sprečavanja. Komisija je 2020. i 2021. donijela pet strategija za ravnopravnost¹² kako bi ostvarila napredak prema ostvarivanju **Unije ravnopravnosti**. U svim strategijama naglašava se rizik od diskriminacije koja dovodi do lošijeg mentalnog zdravlja. Djetinjstvo je važna faza života koja određuje buduće mentalno zdravlje, kako je naglašeno u **Strategiji EU-a o pravima**

⁸ [Na putu prema 2025. \(who.int\)](https://www.who.int/).

⁹ U okviru 3. cilja održivog razvoja, 4. specifični cilj | Nezarazne bolesti i mentalno zdravlje: Do 2030. prevencijom i liječenjem smanjiti preranu smrtnost od nezaraznih bolesti za jednu trećinu te promicati mentalno zdravlje i dobrobit.

¹⁰ [Education: a neglected social determinant of health \(Obrazovanje: zanemarena socijalna odrednica zdravlja\) – The Lancet Public Health](#).

¹¹ [Fitter Minds, Fitter Jobs: From Awareness to Change in Integrated Mental Health, Skills and Work Policies \(Zdraviji um, zdravija radna mjesta: od informiranosti do promjena u integriranim politikama mentalnog zdravlja, vještina i rada\) | Mental Health and Work \(Mentalno zdravlje i rad\) | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](#).

¹² [Strategija za rodnu ravnopravnost](#), [Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba](#), [strateški okvir EU-a za Rome](#), [Strategija o pravima osoba s invaliditetom](#).

djeteta¹³, u kojoj se poziva na sveobuhvatan pristup sprečavanju svih vrsta nasilja i zaštiti djece od njih.

U prvom planu **Europske godine mladih 2022.** bila je ponovna uspostava pozitivnih izgleda za mlade i uključivala je aktivnosti kojima se podupiru mentalno zdravlje i dobrobit mladih. U okviru **Europske godine vještina 2023.** poticat će se ulaganja u osposobljavanje i usavršavanje kako bi se povećale životne mogućnosti i poboljšala prilagodljivost ljudi i radnika promjenama, što je važno za promicanje sveobuhvatnog pristupa mentalnom zdravlju.

Politika mentalnog zdravlja koja donosi koristi za sve ljude mora se provoditi u svim relevantnim područjima politika. Primjerice, postoji sve veći broj istraživanja koja ukazuju na to da povezanost i ponovno povezivanje s prirodom pozitivno utječu na mentalno zdravlje. Istodobno je opće poznato da onečišćenje, među ostalim onečišćenje zraka ili izlaganje građana otrovnim kemikalijama, utječe na mentalno zdravlje. Ciljevi i mjere u okviru **europskog zelenog plana** kojima se promiče čist okoliš, ponovna naturalizacija i obnova lokacija te ozelenjivanje gradskih površina pozitivno utječu na naše fizičko i mentalno zdravlje.

Kako bi se uklonili rizici povezani s upotrebom digitalnih usluga, uključujući rizike povezane s mentalnim zdravljem, **Aktom o digitalnim uslugama**¹⁴ uvodi se čitav niz obveza dužne pažnje koje se primjenjuju na internetske posrednike. Kako bi se omogućila uspostava ciljanih pravnih lijekova i djelotvorno odgovorilo na pitanja od javnog interesa, u Aktu o digitalnim uslugama uzimaju se u obzir posebni rizici koji mogu dovesti do ozbiljnog narušavanja **fizičke i mentalne dobrobiti osobe** te posljedica na **fizički i mentalni razvoj djece** do kojih bi moglo doći zbog korištenja tih platformi. Najveće platforme i tražilice, tj. one s više od 45 milijuna korisnika u Uniji, obvezne su procijeniti systemske rizike koje njihove usluge predstavljaju za mentalno zdravlje i donijeti mjere za ublažavanje utvrđenih rizika¹⁵.

Komisija već podupire **razmjenu relevantnih primjera najbolje prakse** između država članica i dionika radi promicanja mentalnog zdravlja u svim politikama u zajednicama¹⁶ putem Stručne skupine za javno zdravlje¹⁷.

U tijeku je studija u kojoj se analizira **djelotvornost politika za poboljšanje mentalnog zdravlja i dobrobiti** u državama članicama¹⁸ kako bi se bolje poduprlo oblikovanje politika.

¹³ [Strategija EU-a o pravima djeteta i europsko jamstvo za djecu \(europa.eu\)](https://europa.eu/european-council/en/strategy-eu-child-rights).

¹⁴ Uredba (EU) 2022/2065 Europskog parlamenta i Vijeća o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32022R2065>.

¹⁵ To može uključivati, na primjer, ublažavanje negativnih učinaka personaliziranih preporuka i ispravljanje kriterija koji se koriste u njihovim preporukama, ukidanje prihoda od oglašavanja za određene informacije ili poboljšanje vidljivosti mjerodavnih izvora informacija.

¹⁶ Kao što je [EAAD-ov model najbolje prakse](#) za poboljšanje skrbi za osobe koje boluju od depresije i sprečavanje samoubojstava u Europi koji se financira u okviru trećeg zdravstvenog programa EU-a: 2 milijuna EUR.

¹⁷ https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/expert-group-public-health_hr

¹⁸ Financijska potpora u okviru [programa rada za 2021. programa „EU za zdravlje“](#): DP-g-07.2.1 Prikupljanje inovativnih najboljih praksi i rezultata istraživanja o nezaraznim bolestima i potpora njihovoj provedbi: povećanje proračuna preraspodjelom sredstava: 1 milijun EUR.

VOĐEĆE INICIJATIVE

1. EUROPSKA INICIJATIVA ZA IZGRADNJU KAPACITETA ZA ZAŠTITU MENTALNOG ZDRAVLJA

- Komisija će 2023. u okviru programa „EU za zdravlje” dodijeliti 11 milijuna EUR za potporu državama članicama u **jačanju kapaciteta za pristup kojim se promiče mentalno zdravlje u svim politikama** zajedno sa SZO-om¹⁹.
- Komisija će dodijeliti 10 milijuna EUR²⁰ kako bi poduprla ulogu dionika u **promicanju mentalnog zdravlja u zajednicama** te će se pritom posebna pozornost posvetiti ranjivim skupinama, uključujući djecu i mlade te migrantsku/izbjegličku populaciju.
- U 2024. Komisija će pokrenuti **plan (paket instrumenata) za multidisciplinarni pristup jačanju kapaciteta za mentalno zdravlje**²¹.

Države članice pozivaju se da donesu pristup kojim se podupire uvođenje pitanja **mentalnog zdravlja u sve politike**. Poseban naglasak trebalo bi staviti na **promicanje, prevenciju²², ranu intervenciju**, borbu protiv **stigmatizacije**, osiguravanje **socijalne uključenosti** osoba koje žive s problemima mentalnog zdravlja. Osim toga, države članice trebale bi podupirati programe za pomoć osobama pri zapošljavanju ili za sudjelovanje u programima povratka na posao. Digitalna domena, među ostalim na radnom mjestu, donosi **psihosocijalne rizike** koji znatno utječu na ljude, organizacije i gospodarstva²³. Potrebno je posvetiti posebnu pozornost promicanju ravnoteže između poslovnog i privatnog života.

b. Promicanje dobrog mentalnog zdravlja, prevencija i rana intervencija u području problema s mentalnim zdravljem

Osobe koje imaju problema s mentalnim zdravljem moraju znati gdje potražiti pomoć. U današnje su vrijeme dostupne usluge i instrumenti raspršeni i uvelike se razlikuju u različitim dijelovima EU-a. Ujedno nisu dovoljno vidljivi i ljudi nisu upoznati s njima. To se mora promijeniti.

Promicanje dobrog mentalnog zdravlja, sprečavanje problema s mentalnim zdravljem i rane intervencije djelotvornije su i isplativije od liječenja. **Ekonomski dokazi** djelotvornosti ulaganja u ovaj pristup najsnažniji su za **rane intervencije** usmjerene na zdravlje majki i dojenčadi, djecu i

¹⁹ Na temelju sporazuma o doprinosu sa SZO-om: (povećanje proračuna preraspodjelom sredstava: 11 milijuna EUR) u okviru [programa rada za 2022. programa „EU za zdravlje”](#): DP-g-22-07.02 Otklanjanje problema s mentalnim zdravljem.

²⁰ Financijska potpora u okviru [programa rada za 2022. za program „EU za zdravlje”](#): DP-g-22-07.01/03/04 Poziv na podnošenje prijedloga za promicanje mentalnog zdravlja: 10 milijuna EUR.

²¹ [Izgradnja kapaciteta za zaštitu mentalnog zdravlja](#): multidisciplinarni program osposobljavanja i program razmjene za zdravstvene djelatnike: 9 milijuna EUR.

²² [Portal znanja Zajedničkog istraživačkog centra za promicanje zdravlja i prevenciju bolesti \(sprečavanje depresije, stresa na radnom mjestu i demencije\)](#).

²³ U komunikaciji o [„Strateškom okviru EU-a o sigurnosti i zdravlju na radu 2021.–2027.”](#) prepoznaje se važnost uklanjanja psihosocijalnih rizika na radnom mjestu, među ostalim u kontekstu digitalizacije.

adolescente, mentalno zdravlje na radnom mjestu (vidjeti poglavlje (e)) te sprečavanje samoubojstava i samoozljeđivanja²⁴. Treba podržati istraživanja u tom području kako bi se lakše prepoznali rani znakovi upozorenja, a proračunska sredstva za to predviđena su u programu Obzor Europa²⁵.

Na zdravlje ljudi utječu njihova životna iskustva i okruženje u kojem žive. **Odrednice zdravlja**, od prehrane i tjelesne aktivnosti, štetnog uživanja alkohola, duhana i droga, kao i **okolišne, socijalne i komercijalne odrednice**, među ostalim životni uvjeti, bolje stanovanje, čisti zrak, pristup sportu, kulturi i zelenim područjima i bolja ravnoteža između poslovnog i privatnog života uvelike utječu na mentalno zdravlje.

Tjelesna aktivnost i sport važni su za podupiranje dobrog mentalnog zdravlja. EU će nastaviti promicati **sport i tjelesne aktivnosti korisne za zdravlje** putem plana rada EU-a za sport i Europskog tjedna sporta.

U okviru programa **rane intervencije može se osigurati pravodobna potpora** i spriječiti daljnje pogoršanje dobrobiti i mentalnog zdravlja, prvenstveno među mladima²⁶. Na primjer, rana intervencija može biti od presudne važnosti za prepoznavanje i otklanjanje čimbenika rizika i znakova različitih oblika tjeskobe. Osim toga, različita okruženja, kao što su škole, radna mjesta, domovi za starije osobe i zatvori važna su mjesta za promicanje mentalnog zdravlja, prevenciju te rano prepoznavanje i intervenciju. Primjerice, **u okviru školskih programa** za promicanje mentalnog zdravlja i dobrobiti koji uključuju razne dionike i usluge²⁷ u zajednici mogu se prepoznati problemi u ranoj fazi te poduzeti mjere za njihovo ublažavanje.

Komisija će 2023. objaviti poziv državama članicama i dionicima da putem EU-ova portala najbolje prakse²⁸ dostave **primjere najbolje prakse** u području promicanja mentalnog zdravlja, prevencije, ranog otkrivanja i rane intervencije. Ona će zajedno s državama članicama osmisлити inicijative kojima se uzimaju u obzir najvažnije bihevioralne, ekonomske, socijalne, okolišne (uključujući onečišćenje) transgeneracijske i komercijalne odrednice mentalnog zdravlja putem suradnje u okviru inicijative „Zdraviji zajedno”²⁹. Podupirat će izradu **smjernica o ranom otkrivanju i intervenciji** i probiru ranjivih skupina u ključnim okruženjima kojima će upravljati države članice³⁰. Komisija će intenzivirati aktivnosti u području **istraživanja mozga** tako što će pokrenuti nove projekte, među ostalim korištenjem digitalnih zdravstvenih podataka³¹, računalnih i simulacijskih infrastruktura³².

²⁴ <https://www.annualreviews.org/doi/full/10.1146/annurev-publhealth-040617-013629>.

²⁵ [Pozivi u okviru programa Obzor Europa u području zdravlja 2023. – Srebrni plan – Zdravstvo i skrb prilagođeni pacijentima u europskim regijama \(Odredište 1\) \(europa.eu\).](#)

²⁶ [Preventive psychiatry: a blueprint for improving the mental health of young people \(Preventivna psihijatrija: plan za poboljšanje mentalnog zdravlja mladih\) \(nih.gov\).](#)

²⁷ U skladu s Preporukom Vijeća o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha”.

²⁸ [Portal najbolje prakse \(europa.eu\).](#)

²⁹ Mjerama koje se financiraju u okviru [programa „EU za zdravlje” \(2021.–2027.\)](#).

³⁰ Financiranjem u okviru [programa rada za 2022. programa „EU za zdravlje”](#) (tehnička potpora stručnim skupinama).

³¹ [Prijedlogom Uredbe o europskom prostoru za zdravstvene podatke](#) nastoji se omogućiti bolji pristup zdravstvenim podacima za istraživanje i inovacije, među ostalim u području istraživanja mozga.

³² [Europske istraživačke infrastrukture \(europa.eu\).](#)

VODEĆE INICIJATIVE

2. EUROPSKA INICIJATIVA ZA SPREČAVANJE DEPRESIJE I SAMOUBOJSTVA

- Komisija će izdvojiti 6 milijuna EUR kako bi smanjila rizik da ljudi razviju ozbiljne probleme s mentalnim zdravljem tako što će poduprijeti osmišljavanje i provedbu politika za **sprečavanje depresije i samoubojstava** u državama članicama na temelju razmjene najboljih praksi (2023.).

3. INICIJATIVA ZDRAVIJI ZAJEDNO – MENTALNO ZDRAVLJE

- Komisija će dodijeliti 8,3 milijuna EUR za **jačanje sastavnice za mentalno zdravlje u okviru inicijative EU-a za nezarazne bolesti „Zdraviji zajedno”** za podupiranje mjera država članica za promicanje mentalnog zdravlja, stvaranje poticajnih okruženja i politika, jačanje socijalne uključenosti i suzbijanje stigmatizacije i diskriminacije povezane s problemima s mentalnim zdravljem³³.

4. PRISTUP ZA OSOBE KOJE IMAJU PROBLEMA S MENTALNIM ZDRAVLJEM

- Komisija će na EU-ovu portalu najbolje prakse³⁴ uspostaviti bazu podataka EU-a, koja će biti **zbirka provjerenih postupaka** i omogućit će državama članicama da jedna od druge uče i usmjeravaju ljude prema djelotvornoj skrbi (telefonske linije, točke za pomoć itd.).
- Kako bi se ljudima pomoglo da pronađu dostupne usluge podrške, države članice bit će pozvane³⁵ da izrade nacionalne internetske stranice na kojima će osobe imati jednu referentnu točku kako bi se **poboljšao pristup liječenju, potpori i skrbi**.

5. EUROPSKI KODEKS ZA MENTALNO ZDRAVLJE

- Komisija će izdvojiti 2 milijuna EUR³⁶ za **pomoć ljudima** koji imaju problema s mentalnim zdravljem da se bolje brinu o vlastitom mentalnom zdravlju i onom svojih obitelji i pružatelja skrbi tako što će donijeti niz preporuka koje se temelje na dokazima, a koje će se aktivno promicati i biti dostupne na internetu.

6. RAZVOJ ZAJEDNIČKOG EKOSUSTAVA ZA ISTRAŽIVANJE MOZGA

- Komisija će u bliskoj suradnji s državama članicama pojačati istraživanja o zdravlju mozga, među ostalim u području mentalnog zdravlja, kako bi se stvorio ekosustav. U okviru tog ekosustava okupili bi se istraživači i dionici radi olakšavanja i koordiniranja aktivnosti kako bi se povećala ulaganja EU-a i država članica u istraživanje

Države članice pozivaju se da iskoriste mogućnosti financiranja EU-a i da surađuju u **provedbi inicijativa i najboljih praksi** u promicanju i prevenciji u području mentalnog zdravlja, da uzmu u obzir veze između **nejednakosti i mentalnog zdravlja** tako da intenziviraju mjere koje poduzimaju u borbi protiv stigmatizacije, diskriminacije, govora mržnje i nasilja te da osiguraju

³³ [Stručna skupina za javno zdravlje](#).

³⁴ EU-ov portal najbolje prakse: [Portal najbolje prakse \(europa.eu\)](#).

³⁵ U okviru podskupine za mentalno zdravlje Stručne skupine za javno zdravlje.

³⁶ [Program rada za 2023. programa „EU za zdravlje” \(europa.eu\)](#).

odgovarajuće osposobljavanje, usavršavanje i prekvalifikaciju zdravstvenih i socijalnih radnika koji se bave promicanjem mentalnog zdravlja i dobrobiti. Zemlje bi ujedno trebale poduzeti mjere za savladavanje izazova povezanih sa sprečavanjem problema s mentalnim zdravljem ranjivih zajednica, poduprijeti rano prepoznavanje problema s mentalnim zdravljem, osigurati rane intervencije i potporu te uzeti u obzir vezu između **isključenosti, nejednakosti i mentalnog zdravlja** tako da poduzmu dodatne mjere u borbi protiv diskriminacije, govora mržnje i nasilja.

c. Podupiranje mentalnog zdravlja djece i mladih

U Europi je zabilježen trend **pogoršanja mentalnog zdravlja među mladim generacijama**. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 većina djece nije išla u školu i bila je bez društvene interakcije i tjelesne aktivnosti, te se depresija među mladima povećala za više od 100 %³⁷. Usamljenost, važan čimbenik koji utječe na kvalitetu života i mentalno zdravlje, dosegla je zabrinjavajuću razinu. U 2022. svaka peta osoba u dobi od 16 do 25 godina izjavila je da se većinu vremena osjeća usamljeno³⁸.

Siromaštvo djece može negativno utjecati na mentalno zdravlje. U preporuci Vijeća o uspostavi **europskog jamstva za djecu**³⁹ razmatraju se neki od tih problema. Programi za sprečavanje vršnjačkog nasilja u školama⁴⁰ djelotvoran su način za podupiranje psihološke dobrobiti djece i mladih.

Kod mladih su sve prisutniji tjeskoba, tuga ili strah, samoozljeđivanje, nisko samopouzdanje, maltretiranje i poremećaji prehrane. Posebno su ugrožena prisilno raseljena djeca i djeca migranti, uključujući djecu koja su bila prisiljena pobjeći zbog agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine te djecu žrtve seksualnog iskorištavanja, drugih kaznenih djela i zlostavljanja.

Na djecu utječu različite međusobno povezane odrednice zdravlja, među ostalim okolišne, socijalne i komercijalne, te posljedice kaznenih djela na internetu kao što je seksualno zlostavljanje djece na internetu. Ponekad se djeca i mladi suočavaju s tim nedaćama tijekom **najranjivijih i najformativnijih godina svojega života, koje mogu utjecati na njihovo zdravlje i mentalno zdravlje tijekom cijelog života**.

Mladi su ujedno vrlo zabrinuti zbog klimatskih promjena i gubitka bioraznolikosti. U okviru nedavno provedenog istraživanja⁴¹ 75 % djece i mladih odgovorilo je da vidi svoju budućnost kao „zastrašujuću”. U isto vrijeme, istraživanje je otkrilo da su tjeskoba i uznemirenost zbog klimatskih promjena povezani s time što mladi smatraju da su mjere koje zemlje poduzimaju nedovoljne te se zbog toga osjećaju izdanima. Stoga su obveze EU-a povezane s postizanjem klimatske neutralnosti do 2050. i globalnim okvirom za bioraznolikost iz Kunminga i Montreala važne i za mentalno zdravlje naše djece.

³⁷ Usporedba stanja prije pandemije (2019. ili najbliža godina) sa stanjem u pandemiji (travanj 2020. – kolovoz 2021.): Izvješće „Ukratko o zdravlju: Europa”, 2022.

³⁸ [Publikacije o usamljenosti \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurobarometer/surveys/trends/mental-health).

³⁹ [Preporuka Vijeća o uspostavi europskog jamstva za djecu](https://ec.europa.eu/eurobarometer/surveys/trends/mental-health).

⁴⁰ [Dobrobit u školi | Europski prostor obrazovanja \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurobarometer/surveys/trends/mental-health).

⁴¹ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2542519621002783>.

Digitalni alati mogu pozitivno (npr. omogućivanjem pristupa informacijama, skupinama za potporu i uslugama terapije), ali i negativno utjecati na mentalno zdravlje. Potrebno je poduzeti mjere kako bi se osigurao **sigurniji i zdraviji digitalni prostor za djecu**⁴². To obuhvaća: zaštitu od neprimjerenog sadržaja, prikupljanja informacija kojim se narušava privatnost i agresivnog internetskog oglašavanja nezdrave hrane, pića, standarda ljepote te alkohola i duhana, pažljivu upotrebu društvenih medija, borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece na internetu, pristupa nedopuštenim drogama i novim psihoaktivnim tvarima, uz zaštitne mjere protiv kiberzlostavljanja, govora mržnje, previše vremena provedenog na zaslonu i digitalnog uređivanja slika, umjereno korištenje računalnih igara kako bi se spriječila kompulzivna upotreba i negativni učinci na svakodnevni život.

Kad je riječ o fizičkom i mentalnom razvoju djece⁴³, u **Aktu o digitalnim uslugama**⁴⁴ utvrđeni su određeni sistemski rizici koji proizlaze iz dizajna ili funkcioniranja usluge i sustava, uključujući algoritamske sustave, onih usluga označenih kao „vrlo velike internetske platforme” ili „vrlo velike internetske tražilice”. Takvi rizici mogu nastati, na primjer, u vezi s dizajnom internetskih sučelja koji namjerno ili nenamjerno iskorištava slabosti i neiskustvo maloljetnika ili može izazvati ovisnost.

Aktom o digitalnim uslugama uvode se i ciljane mjere za platforme koje nisu označene kao „vrlo velike” radi bolje **zaštite maloljetnika na internetu**, primjerice ugrađivanjem najviše razine privatnosti, sigurnosti i zaštite za maloljetnike u dizajn njihovih internetskih sučelja ili njihovih dijelova tako da to bude automatski zadano, donošenjem normi za zaštitu maloljetnika ili sudjelovanjem u relevantnim kodeksima ponašanja za zaštitu maloljetnika. Nadalje, Aktom o digitalnim uslugama zabranjuje se pružateljima internetskih platformi da na svojem sučelju prikazuju oglase ako razmjerno sigurno znaju da je primatelj usluge maloljetna osoba.

U okviru strategije „Bolji internet za djecu” (BIK+)⁴⁵, koja nadopunjuje Akt o digitalnim uslugama, pruža se potpora mentalnom zdravlju djece na internetu putem **centara za sigurniji internet i portala BIK** koji djeci, obiteljima i učiteljima i nastavnicima nudi mnoštvo resursa prilagođenih dobi. Te telefonske linije centara za sigurniji internet pružaju praktičnu podršku i savjete djeci koja nailaze na probleme na internetu, kao što su kiberzlostavljanje, snubljenje i uznemirujući sadržaj, kao i njihovim roditeljima ili skrbnicima.

Djeca je znatno teže nego odraslima izraziti svoje brige. U skladu sa Strategijom EU-a o pravima djeteta Komisija će 2024. predstaviti inicijativu o integriranim sustavima za zaštitu djece, kojom će potaknuti sva relevantna tijela i službe da bolje surađuju u okviru sustava usmjerenog na potrebe djeteta. U pripremi te strategije provest će se savjetovanje i s djecom, u okviru novoosnovane platforme EU-a za sudjelovanje djece, među ostalim o dimenziji mentalnog zdravlja. **Mišljenje djece mora se čuti** i za to su potrebni ciljani instrumenti i inicijative. Komisija će podupirati provedbu **strategije EU-a za djelotvorniju borbu protiv seksualnog**

⁴² [Stvaranje boljeg interneta za djecu | Izgradnja digitalne budućnosti Europe \(europa.eu\)](#).

⁴³ Članak 34. stavak 2. točke (b) i (d).

⁴⁴ [Akt o digitalnim uslugama](#).

⁴⁵ Digitalno desetljeće za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+) COM(2022) 212 final.

iskorištavanja i zlostavljanja djece⁴⁶ poboljšavanjem sprečavanja, pružanja pomoći žrtvama te mjerama koje se poduzimaju u području istraga i kaznenog progona. Kako bi se odgovorilo na posebne **probleme djece i mladih** koja žive u ruralnim ili udaljenim područjima u kojima nema odgovarajućih usluga za potporu mentalnom zdravlju, Komisija će uključiti posebne mjere u okviru akcijskog plana EU-a za ruralna područja. Komisija će osigurati da **Europske snage solidarnosti** i dalje podupiru aktivnosti povezane s prevencijom i potporom u području zdravlja, u skladu s inicijativom HealthyLifeStyle4All⁴⁷, pri čemu će se posebna pozornost posvetiti pružanju potpore osobama u nepovoljnom položaju i ranjivim skupinama.

Prevencija i rane intervencije stručnjaka u kontaktu s djecom, kao što su učitelji i nastavnici, mogu povećati otpornost djece i mladih u području mentalnog zdravlja i ublažiti potencijalne štete, posebno tako da se uvažavaju njihova mišljenja. Dječji vrtići i škole predstavljaju idealno okruženje u kojem mala djeca mogu steći vještine reguliranja svojih emocija i upoznati se s mentalnim zdravljem tako da razvijaju vještine, poput empatije, i grade samosvijest i samopouzdanje. Za to je potrebno uložiti u adekvatno osposobljeno osoblje koje može pomoći smanjiti stigmatizaciju problema s mentalnim zdravljem i izgraditi otpornije i povezanije društvo. Pokazalo se da školske inicijative, uključujući holističke pristupe mentalnom zdravlju, poboljšavaju mentalno zdravlje učenika, kognitivne vještine, koncentraciju, akademske rezultate i otpornost na uzročnike stresa⁴⁸. Internacionalna mreže savjetodavnih linija za pomoć djeci Child **Helpline** International⁴⁹ pruža podršku za mentalno zdravlje djece koja može uključivati emocionalnu, psihološku i ponekad pravnu podršku djeci koja kontaktiraju liniju za pomoć.

Komisija će podupirati države članice u provedbi **europskog jamstva za djecu**, u skladu s njihovim nacionalnim akcijskim planovima i zahvaljujući fondovima EU-a, posebno Europskog socijalnog fonda plus, te olakšavanjem razmjene primjera dobre prakse među koordinatorima jamstva za djecu. Komisija će ujedno poduprijeti mjere koje zemlje poduzimaju u izgradnji nacionalnih kapaciteta za zdravstvene djelatnike i druge stručnjake te će ih pozvati da iskoriste financijske mogućnosti iz proračuna EU-a kako bi pojačale mjere za prevenciju i rane intervencije izvan zdravstvenog sektora, posebno u obrazovnom sustavu. Komisija će ujedno **pratiti napredak** u okviru europskog semestra.

Komisija će nastaviti provoditi **Strategiju EU-a za mlade (2019.–2027.)**⁵⁰ kako bi se postiglo bolje mentalno zdravlje i dobrobit te okončala stigmatizacija.

Komisija će pojačati promicanje mentalnog zdravlja u obrazovnim okruženjima tako što će poduprijeti provedbu inicijative **Putevi do školskog uspjeha**⁵¹. Stručna skupina Komisije za poticajna okruženja za učenje za skupine koje su izložene riziku od ostvarivanja slabih rezultata i za potporu dobrobiti u školi izradit će 2024. smjernice o sustavnom **sveobuhvatnom pristupu**

⁴⁶ [Strategija EU-a za djelotvorniju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece.](#)

⁴⁷ [Inicijativa HealthyLifestyle4All | Sport \(europa.eu\).](#)

⁴⁸ [Kako školski sustavi mogu poboljšati zdravlje i dobrobit: tematsko izvješće: mentalno zdravlje \(who.int\).](#)

⁴⁹ [Početna stranica – Child Helpline International: financira se u okviru programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti.](#)

⁵⁰ [EUR-Lex - 42018Y1218\(01\) – HR – EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

⁵¹ [EUR-Lex – 32022H1209\(01\) – HR – EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

školovanju radi postizanja dobrobiti za oblikovatelje politika na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te za škole⁵². Komisija će predložiti **paket instrumenata** za samoprocjenu i samopoboljšanje **dobrobiti u školi** te iznijeti preporuke za aktivnosti informiranja na nacionalnoj razini i razini EU-a. Mogućnosti za financiranje projekata za poticanje mentalnog zdravlja i dobrobiti mladih bit će dostupne u okviru programa Erasmus+ i Europskih snaga solidarnosti, a u sklopu dugoročne aktivnosti u okviru programa Erasmus+ za osposobljavanje i suradnju u području „**Mentalnog zdravlja u radu s mladima**” nastaviti će se informiranje javnosti i razvoj pismenosti u području mentalnog zdravlja.

VOĐEĆE INICIJATIVE

7. MREŽA ZA MENTALNO ZDRAVLJE DJECE I MLADIH

- Komisija će 2024. poduprijeti uspostavu mreže za mentalno zdravlje djece i mladih radi razmjene informacija, uzajamne potpore i informiranja putem mladih ambasadora⁵³.

8. ZDRAVLJE DJECE 360

- Komisija će 2023. pripremiti **paket instrumenata za prevenciju** koji će se baviti prevencijom i ranom intervencijom kod ugrožene djece te povezanošću mentalnog i fizičkog zdravlja s ključnim odrednicama zdravlja⁵⁴. Posebna pozornost posvetit će se rizicima od vršnjačkog nasilja u obrazovnim okruženjima.

9. MLADI NA PRVOME MJESTU (GLAVNA MJERA U OKVIRU INSTRUMENTA ZA TEHNIČKU POTPORU 2023.⁵⁵)

- Komisija će 2023. pripremiti **instrumente za djecu i mlade** za promicanje, primjerice, zdravog načina života i sprečavanje problema s mentalnim zdravljem u bliskoj suradnji s djecom i mladima⁵⁶ (2 milijuna EUR).

10. ZDRAVI SADRŽAJI ZA ZDRAVU MLADOST

Komisija će podupirati sljedeće aktivnosti:

- nastavak provedbe strategije „Bolji internet za djecu” (BIK+)⁵⁷,
- izradu praktičnih smjernica za nadležna tijela o poboljšanju **zaštite djece u digitalnom svijetu** dopunjenih praćenjem učinka digitalne transformacije na dobrobit djece putem portala Bolji internet za djecu,
- izradu **kodeksa ponašanja za oblikovanje sadržaja prilagođenog dobi**⁵⁸ uz pomoć Komisije na temelju novih pravila iz Akta o digitalnim uslugama,

⁵² Te bi smjernice trebale uključivati mentalnu dobrobit i prevenciju vršnjačkog nasilja te se baviti stresom učitelja i nastavnika povezanim s radom te nasiljem, kao i zlostavljanjem nastavnika u okviru sveobuhvatnog pristupa školovanju. Poveznica: <https://osha.europa.eu/hr/publications/occupational-safety-and-health-and-education-whole-school-approach#:~:text=A%20Whole-School%20Approach%20to,pupils%20in%20school%20safety%20management>

⁵³ U okviru inicijative Zdravi zajedno i financirano sredstvima iz [programa „EU za zdravlje”](#).

⁵⁴ U okviru inicijative Zdravi zajedno i financirano sredstvima iz [programa „EU za zdravlje”](#).

⁵⁵ 2 milijuna EUR u okviru [programa rada Instrumenta za tehničku potporu za 2023.](#): projekt će biti pokrenut u jesen 2023.

⁵⁶ Komisija će zajedno s UNICEF-om pružiti [tehničku potporu](#) Cipru, Italiji, Sloveniji i Andaluziji za poboljšanje suradnje između različitih sektora: zdravstva, obrazovanja, socijalnih usluga i sustava za zaštitu djece.

⁵⁷ [Europska strategija za bolji internet za djecu](#).

- nastavak i intenziviranje rada u okviru kodeksa ponašanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje na internetu u okviru Akta o digitalnim uslugama⁵⁹.

Komisija potiče države članice da surađuju pri oblikovanju politika i inicijativa usmjerenih na **posebne izazove povezane s mentalnim zdravljem djece i mladih** te da uzmu u obzir poveznice između problema mentalnog zdravlja i odrednica zdravlja te upotrebe digitalnih alata. Komisija poziva države članice da u svojim nacionalnim strategijama za mentalno zdravlje kao prioritetnu ciljanu skupinu prepoznaju djecu i da izgrade mreže s obiteljima, školama, mladima i drugim dionicima i institucijama uključenima u brigu za mentalno zdravlje djece. Države članice pozivaju se da **djeci** osiguraju bolji pristup uslugama mentalnog zdravlja, kao i jednak i jednostavan pristup zdravoj prehrani i redovitoj tjelesnoj aktivnosti, da žive u sigurnim i poticajnim okruženjima te da budu zaštićena od uživanja alkohola, duhana i problema povezanih s uporabom droga te od negativnih učinaka digitalnog sadržaja. Države članice pozivaju se da **primjenjuju inovativne pristupe i primjere najbolje prakse** utvrđene u inicijativi „Zdraviji zajedno” povezane s mentalnim zdravljem djece i mladih te da u okviru inicijative surađuju na **ublažavanju posljedica odrednica zdravlja**, uključujući gospodarske, komercijalne, socijalne i okolišne odrednice, te posljedica digitalne transformacije na mentalno zdravlje i dobrobit djece i mladih.

d. Pružanje pomoći onima kojima je najpotrebnija

Mentalne bolesti povezane su s mnogim oblicima nejednakosti i posebnu pozornost treba posvetiti osobama u **ranjivom položaju**. Neke osobe mogu istodobno pripadati jednoj ili više ranjivih skupina, kao što su na primjer samohrane majke koje žive u siromaštvu ili osobe s invaliditetom koje se oporavljaju od teških bolesti.

U kontekstu demografskih promjena koje su pune izazova **usluge za zaštitu mentalnog zdravlja, usluge socijalne i dugotrajne skrbi** moraju biti pristupačne, cjenovno prihvatljive, integrirane⁶⁰, provoditi se u zajednici i biti prilagođene korisnicima. **Starijim osobama**⁶¹ treba pomoći da vode zdrav i aktivan život, upravljaju vlastitim mentalnim zdravljem, intenziviraju društvene interakcije⁶² i smanje usamljenost. Treba poticati kreativna rješenja poput „višegeneracijskog zajedničkog stanovanja”.

⁵⁸ Kodeks ponašanja za oblikovanje sadržaja prilagođenog dobi poduprijet će provedbu članka 28. Akta o digitalnim uslugama i priznat će se kao kodeks u skladu s člankom 45. Akta o digitalnim uslugama.

⁵⁹ Za svaki kodeks ponašanja iz Akta o digitalnim uslugama predviđa se sudjelovanje Europskog odbora digitalnih usluga.

⁶⁰ Integrirani sustav skrbi za starije osobe znači da starije osobe dobivaju potrebnu zdravstvenu skrb, gdje i kad im je potrebna: [Odjel za starenje i zdravlje \(who.int\)](#).

⁶¹ U 2021. više od 20,8 % stanovništva EU-a bilo je starije od 65 godina, a predviđa se da će se do 2058. taj postotak povećati na 30,3 %: [Zaključci Vijeća o uključivanju starenja u javne politike](#).

⁶² [Zaključci Vijeća o ljudskim pravima, sudjelovanju i dobrobiti starijih osoba u dobu digitalizacije](#).

Komisija poduzima mjere za informiranje javnosti o potrebi za rješavanjem problema **usamljenosti i društvene izolacije** radi promicanja dobrog mentalnog zdravlja⁶³ te će podupirati države članice prikupljanjem i prijenosom primjera najbolje prakse putem EU-ova portala najbolje prakse.

Vjerojatnost oboljenja od depresije gotovo je dvostruko veća kod **žena** nego kod muškaraca. Na to utječu brojni čimbenici kao što su biologija, životne okolnosti i kulturni uzročnici stresa⁶⁴.

Posebno osjetljiva skupina su žrtve **rodno uvjetovanog nasilja**. Komisija će poboljšati zaštitu i potporu **žrtvama rodno uvjetovanog nasilja**, uključujući nasilje na internetu, provedbom predstojećih obveza EU-a u okviru **Istanbulske konvencije**⁶⁵ i buduće direktive EU-a o **nasilju nad ženama i nasilju u obitelji**⁶⁶. Komisija će se baviti sprečavanjem i suzbijanjem **štetnih praksi nad ženama i djevojčicama**⁶⁷ te uspostaviti mrežu EU-a za sprečavanje **rodno uvjetovanog nasilja** i nasilja u obitelji. Treba poduzeti mjere za ublažavanje **postporodajne depresije** i drugih problema s mentalnim zdravljem koji se mogu pojaviti tijekom trudnoće i nakon nje kako bi se zaštitilo mentalno zdravlje djece i žena⁶⁸. U okviru projekta HappyMums⁶⁹ financiranog sredstvima EU-a istražiti će se fiziološki mehanizmi kako bi se omogućile djelotvorne znanstveno utemeljene kliničke intervencije. Potrebno je i poduzeti mjere za rješavanje problema nejednakog pristupa zapošljavanju, među ostalim ugovora na određeno i/ili jednake plaće, nejednake podjele kućanskih i obiteljskih obveza skrbi te ekonomskih pritisaka i ovisnosti s kojima se suočavaju žene. Komisija će doprinijeti poboljšanju situacije tako da osigura da države članice u potpunosti i ispravno prenesu i primjenjuju zakonodavstvo EU-a o jednakim mogućnostima i jednakom postupanju prema ženama i muškarcima u pitanjima zapošljavanja i rada, o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i skrbnika te o transparentnosti plaća.

Diskriminacija na temelju seksualne orijentacije, rodnog identiteta, rodnog izražavanja ili spolnih obilježja također može utjecati na mentalno zdravlje, posebno mladih. Psihološke poteškoće koje nastaju kao posljedica marginalizacije, diskriminacije i stigmatizacije („stres pripadništva manjinskoj skupini”) povećavaju rizik od samoubilačkog ponašanja, samoozljeđivanja ili depresije te će se nastojati ublažiti u skladu sa Strategijom o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020.–2025.⁷⁰

Fizičko i seksualno nasilje i prijetnje kojima su izložene **žrtve trgovine ljudima** ostavljaju dugoročne posljedice na mentalno zdravlje⁷¹. Direktivom o sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima prepoznaju se posebne potrebe žrtava s problemima mentalnog zdravlja i pružaju

⁶³ [Usamljenost\(europa.eu\)](https://europa.eu/eu-ropa/mental-health/mental-health-eu).

⁶⁴ [Izvešće o mentalnom zdravlju žena \(who.int\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders).

⁶⁵ Istanbulska konvencija: [Mjere za suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji](#).

⁶⁶ [EUR-Lex - 52022PC0105 – HR – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

⁶⁷ [Program rada Komisije za 2023.](#)

⁶⁸ <https://cordis.europa.eu/project/id/101057390>

⁶⁹ [Projekt HappyMums](#).

⁷⁰ [Unija ravnopravnosti: Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020.–2025.](#)

⁷¹ [Studija o gospodarskim, socijalnim i ljudskim troškovima trgovine ljudima u EU-u – Ured za publikacije EU-a \(europa.eu\)](#).

specijalizirane zdravstvene usluge te dugoročna potpora oporavku i rehabilitaciji. Komisija olakšava i promiče programe za potporu žrtvama u njihovu oporavku i ponovnoj integraciji⁷², kao što su zdravstvene i psihološke usluge, putem Fonda za azil, migracije i integraciju⁷³.

Mnogi zdravstveni problemi mogu dovesti do problema s mentalnim zdravljem ili ih pogoršati, na primjer kod **pacijenata oboljelih od raka** s obzirom na to da je to drugi vodeći uzrok smrti. Rak ne utječe samo na tijelo, već i na vaš um i osjećaje i često dovodi do depresije, tjeskobe i straha.

Invaliditet često može dovesti do većeg rizika od razvoja problema s mentalnim zdravljem, što može zahtijevati da se pristupi prilagodi u skladu sa Strategijom o pravima **osoba s invaliditetom**⁷⁴ koja se odnosi na mjere koje su posebno važne za osobe s mentalnim i intelektualnim poteškoćama, kao što je poticanje država članica da provode dobre prakse deinstitucionalizacije u području mentalnog zdravlja.

Samostalnost, neovisnost i participacija u društvu povezani su s mentalnim zdravljem, što posebno vrijedi za starije i osobe s invaliditetom. Stoga je iznimno važno osigurati fizičku, socijalnu i financijsku uključenost, među ostalim poboljšanjem pristupa tržištu rada i lakšim povratkom na posao. Dvije smjernice za poslodavce iz paketa mjera za zapošljavanje osoba s invaliditetom posvećene su radu uz kroničnu bolest i povratku na posao⁷⁵. Komisija će do kraja 2023. državama članicama izdati i smjernice o **samostalnom životu i uključivanju** u zajednicu, a 2024. predstaviti će okvir za socijalne usluge izvrsnosti za osobe s invaliditetom, što uključuje i mentalno zdravlje.

Prijavljeno je da simptomi **stanja nakon bolesti COVID-19**, poznatog kao dugi COVID, negativno utječu na mentalno zdravlje, a loše mentalno zdravlje⁷⁶ može povećati rizik od razvoja dugog COVID-a. Komisija će 2023. **sa stručnjacima iz država članica uspostaviti mrežu za dugi COVID**.

Izbjeglice i raseljene osobe, osobito osobe koje bježe od rata, kaznenog progona ili sukoba (kao što su raseljene osobe iz Ukrajine), sklonije su razvoju problema s mentalnim zdravljem⁷⁷ pa je za smanjenje nužan rani odgovor da im se ublaži patnja. U tom će kontekstu Komisija i dalje pridonositi jačanju psihosocijalne potpore raseljenim osobama, a posebno pružanju psihološke prve pomoći osobama pogođenima agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine⁷⁸.

⁷² U skladu sa [Strategijom EU-a za suzbijanje trgovine ljudima \(2021.–2025.\)](#).

⁷³ [Fond za azil, migracije i integraciju \(2021.–2027.\)](#) (europa.eu).

⁷⁴ Europska komisija donijela je 2021. [Strategiju o pravima osoba s invaliditetom 2021.–2030.](#) u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom čije su stranke EU i njegove države članice.

⁷⁵ [Paket mjera za zapošljavanje osoba s invaliditetom](#).

⁷⁶ [Long COVID and mental health correlates: a new chronic condition fits existing patterns \(Dugi COVID i mentalno zdravlje su povezani: novo kronično stanje odgovara postojećim obrascima\)](#) – PubMed (nih.gov).

⁷⁷ Prema podacima SZO-a, procjenjuje se da će svaka peta osoba koja je sada izložena ratnim razaranjima u sljedećih 10 godina imati neku vrstu problema s mentalnim zdravljem, a svaka deseta osoba imat će teško stanje poput posttraumatskog stresnog poremećaja ili psihoze.

⁷⁸ Vidjeti vodeću mjeru za potporu mentalnom zdravlju za raseljene i pogođene osobe iz Ukrajine.

Komisija će objaviti poziv na podnošenje prijedloga u okviru Fonda za azil, migracije i integraciju⁷⁹ za smanjenje prepreka pristupu zdravstvenim uslugama za migrante, uključujući usluge mentalnog zdravlja i psihološku potporu.

Osobe koje žive kao beskućnici⁸⁰ često su lošeg mentalnog zdravlja, a dugotrajno i opetovano beskućništvo dodatno pogoršava loše mentalno zdravlje i invaliditet. U okviru **Europske platforme za borbu protiv beskućništva** poduzimaju se mjere za ublažavanje problema s mentalnim zdravljem.

Romi mogu biti izloženi većem riziku od problema s mentalnim zdravljem s obzirom na njihovu često tešku situaciju koja proizlazi iz loših socioekonomskih prihoda, okolnosti i isključenosti, nedostatka pristupa obrazovanju i zapošljavanju, neadekvatne kvalitete stanovanja, segregacije, isključenosti i diskriminacije, među ostalim u zdravstvenim aspektima. Strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma obuhvaća sektorski cilj poboljšanja zdravlja Roma i povećanja djelotvornog jednakog pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i socijalnim uslugama⁸¹.

Žrtve kaznenih djela, posebno one koje su pretrpjele znatnu štetu zbog težine kaznenog djela ili zbog svojih osobnih karakteristika, kao što su žrtve terorizma, trgovine ljudima, zločina iz mržnje, djeca žrtve ili bilo koja druga žrtva kojoj je potrebna psihološka pomoć, trebale bi imati pristup takvoj pomoći besplatno i onoliko dugo koliko je potrebno. U okviru predstojeće **revizije Direktive o pravima žrtava**⁸² Komisija radi na poboljšanju pristupa žrtava psihološkoj pomoći, posebno tako da takva vrsta pomoći bude besplatna onoliko dugo koliko je potrebno za sve žrtve kojima je potrebna.

Osobe koje žive u ruralnim ili udaljenim područjima, kao što su poljoprivrednici, suočavaju se s posebnim izazovima povezanim s mentalnim zdravljem zbog rizika od isključivanja i nemogućnosti pristupa uslugama zaštite mentalnog zdravlja. Stope samoubojstava među poljoprivrednicima u određenim su državama članicama⁸³ 20 % više od nacionalnog prosjeka, zbog čega će se osigurati potpora za jačanje njihove otpornosti. Sredstvima ZPP-a mogu se podupirati aktivnosti informiranja, među ostalim u području mentalnog zdravlja, primjerice putem savjetodavnih službi za poljoprivredna gospodarstva. Osim toga, mogla bi se iskoristiti sredstva i iz drugih fondova, kao što su Europski socijalni fond+ ili Europski fond za regionalni razvoj, kako bi se povećala ulaganja u usluge socijalne potpore u ruralnim i udaljenim područjima i tako zajamčilo da su dostupna poljoprivrednicima i radnicima u poljoprivredi kojima je potrebna pomoć, bez obzira na njihovo boravište.

⁷⁹ [Fond za azil, migracije i integraciju \(2021.–2027.\) \(europa.eu\)](#).

⁸⁰ Nicholas Pleace (2023.), *Social and healthcare services for homeless people: a discussion paper forthcoming in European Platform on Combatting Homelessness* (Socijalne i zdravstvene usluge za beskućnike: dokument za raspravu u okviru Europske platforme za borbu protiv beskućništva).

⁸¹ https://commission.europa.eu/system/files/2021-01/eu_roma_strategic_framework_for_equality_inclusion_and_participation_for_2020_-_2030_0.pdf

⁸² Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP, SL L 315, 14.11.2012., str. 57.–73.

⁸³ Izvješće iz 2018. Francuske agencije za javno zdravlje.

VODEĆE INICIJATIVE

11. ZAŠTITA ŽRTAVA KAZNENIH DJELA

- Komisija će do drugog tromjesečja 2023. nastojati poboljšati pristup žrtava kaznenih djela potpori za psihološko i mentalno zdravlje revizijom Direktive o uspostavi minimalnih standarda za **prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela**.

12. MISIJA ZA BORBU PROTIV RAKA: PLATFORMA ZA MLADE KOJI SU PREŽIVJELI RAK

- Komisija će putem misije za borbu protiv raka u okviru programa Obzor Europa **mladima koji su preživjeli rak** osigurati platformu koja će im pomoći da unaprijede mentalno zdravlje⁸⁴.
- Komisija će podupirati suradnju država članica radi pružanja psihološke potpore oboljelima od raka, njihovim obiteljima i osobama koje se brinu o njima (8 milijuna EUR)⁸⁵.

Komisija potiče države članice da poboljšaju pristup digitalnim alatima za koje je dokazano da ih mogu koristiti starije osobe kako bi poboljšale svoje mentalno zdravlje i dobile potporu za sudjelovanje u društvenom životu. Države članice potiču se da prikupljaju podatke o stanju mentalnog zdravlja osoba u ranjivom položaju, uključujući beskućnike, te o dostupnosti usluga u marginaliziranim i udaljenim područjima i manje razvijenim područjima. Komisija poziva države članice da osiguraju jednak pristup bez prepreka kvalitetnoj i cjenovno prihvatljivoj zdravstvenoj zaštiti i socijalnim uslugama, posebno za najugroženije skupine ili one koje žive u marginaliziranim ili udaljenim područjima⁸⁶, te da poduzmu mjere za posebnu situaciju u kojoj se nalaze Romi poboljšanjem pristupa uslugama zaštite mentalnog zdravlja i primarnim preventivnim mjerama, primjerice kampanjama za informiranje. Osim toga, Komisija poziva države članice da provedu dobre prakse za deinstitucionalizaciju, među ostalim za djecu, te da podupru prelazak na usluge u zajednici.

e. Uklanjanje psihosocijalnih rizika na radnom mjestu

Ljudi provode znatan dio svojeg vremena na radnom mjestu, a dobro radno okruženje od presudne je važnosti za zdravlje. Stres i psihosocijalni rizici na radnom mjestu mogu utjecati na mentalno zdravlje i dovesti do smanjenja zadovoljstva poslom, sukoba, manje produktivnosti, sindroma izgaranja na poslu, izostajanja s posla i čestog mijenjanja poslova. Mentalno zdravlje preduvjet je za radnu sposobnost, kompetentnost i produktivnost osobe. Međutim, gotovo pola europskih radnika smatra da je stres uobičajen na njihovim radnim mjestima te da pridonosi

⁸⁴ [Misija EU-a: borba protiv raka \(europa.eu\)](#).

⁸⁵ Financijska potpora u okviru programa rada za 2023. za program „EU za zdravlje”: CR-g-23-19.01 bespovratna sredstva za djelovanje u području izazova povezanih s mentalnim zdravljem za pacijente oboljele od raka i osobe koje su preživjele rak.

⁸⁶ Na primjer, kako je utvrđeno u [Preporuci Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma](#).

približno polovini svih izgubljenih radnih dana. Istodobno su psihosocijalni rizici i stres povezan s radom među najzahtjevnijim pitanjima u području sigurnosti i zdravlja na radu.

Novi oblici rada koji su se pojavili kao posljedica **digitalizacije** i čije je uvođenje dodatno ubrzala pandemija bolesti COVID-19 (kao što su rad putem platformi i rad na daljinu) utjecali su na mentalno zdravlje radnika unatoč tome što se fleksibilnost takvih oblika rada može pokazati korisnom. Čini se da je u razdoblju nakon pandemije kritično osoblje, a posebno zdravstveni i socijalni radnici, najviše izloženo opasnosti od psihosocijalnih rizika povezanih s poslom u kontekstu nakon pandemije⁸⁷.

Poslodavci imaju važnu ulogu u osiguravanju sigurnosti i zdravlja radnika kako je definirano u zakonodavstvu EU-a o **sigurnosti i zdravlju na radu**⁸⁸. Komisija se tijekom godina bavila psihosocijalnim rizicima i mentalnim zdravljem na radnom mjestu u svojim strateškim okvirima za sigurnost i zdravlje na radu⁸⁹. U Komunikaciji „Strateški okvir EU-a za zdravlje i sigurnost na radu za razdoblje 2021.–2027.” posebna je pozornost posvećena mentalnom zdravlju i psihosocijalnim rizicima⁹⁰.

Osim toga, za promicanje mentalnog zdravlja i stvaranje uključivijeg društva iznimno je važno promisliti o daljnjim mjerama koje treba poduzeti radi zaštite **prava na isključivanje**, kao sastavnog dijela smanjenja stresa povezanog s radom i promicanja bolje ravnoteže između poslovnog i privatnog života, **prava na povratak na posao** nakon mentalnih bolesti te psihički sigurnog radnog okruženja.

Komisija s odobrenjem gleda na program rada europskih međusektorskih socijalnih partnera za razdoblje od 2022. do 2024. i tekuće pregovore o novom sporazumu o radu na daljinu i pravu na isključivanje koji bi se trebao predložiti za donošenje u obliku pravno obvezujućeg sporazuma koji se provodi direktivom. Komisija će nastaviti **podupirati socijalne partnere** u njihovim nastojanjima da pregovaraju o novom sporazumu o radu na daljinu i pravu na isključivanje tako da olakša rasprave i utvrđivanje najbolje prakse te ocijeni postojeće prakse i pravila povezana s pravom na isključivanje. Aktualni pregovori socijalnih partnera povezani su s rezolucijom Europskog parlamenta iz siječnja 2021. o pravu na isključivanje, a Komisija se obvezala poduzeti daljnje mjere.

Komisija će se pobrinuti da agencija EU-OSHA⁹¹ dovrši pregled sigurnosti i zdravlja na radu i digitalizacije koji obuhvaća mentalno zdravlje na radu i provede pregled sigurnosti i zdravlja na radu o psihosocijalnom i mentalnom zdravlju na radnom mjestu, uključujući informacije o

⁸⁷ Vidjeti <https://osha.europa.eu/en/publications/osh-pulse-occupational-safety-and-health-post-pandemic-workplaces>.

⁸⁸ **Zakonodavstvo u području sigurnosti i zdravlja** | Sigurnost i zdravlje na radu EU-OSHA (europa.eu). Okvirnom direktivom o sigurnosti i zdravlju na radu (89/391/EEZ) utvrđuje se obveza poslodavca da procijeni sigurnosne i zdravstvene rizike radnika, uključujući psihosocijalne rizike, te da uvede zaštitne mjere. U Direktivi o radu sa zaslonima (90/270/EEZ), Direktivi o radnim mjestima (89/654/EEZ) i Direktivi o sprečavanju ozljeda oštrim predmetima u bolničkom sektoru i zdravstvu (2010/32/EU) također se obrađuju aspekti rada koji se odnose na psihosocijalne rizike.

⁸⁹ Primjerice COM(2002) 118; COM(2007) 62; COM(2014) 0332.

⁹⁰ COM(2021) 323 final.

⁹¹ [Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu \(europa.eu\)](https://osha.europa.eu).

primjerima dobre prakse u području povratka na posao i rada s problemima s mentalnim zdravljem te pregled sigurnosti i zdravlja na radu u sektorima zdravstva i skrbi. Komisija će se pobrinuti da agencija EU-OSHA ažurira smjernice u nastavku publikacije iz 2018. „Zdravi radnici, uspješna poduzeća – praktičan vodič za dobrobit na poslu”⁹² te da provede projekt o dobrim praksama za pružanje potpore radnicima s problemima s mentalnim zdravljem koji su povezani s radom ili su drukčije uvjetovani da ostanu na poslu ili se uspješno vrate na posao nakon bolovanja te da o tome podnese izvješće do 2024.

Na sastanku na vrhu o zaštiti na radu, koji su 15. i 16. svibnja 2023. održali švedsko predsjedništvo i Europska komisija, psihosocijalni rizici i mentalno zdravlje na radu utvrđeni su kao sve veći problemi u području zaštite na radu, kojima se treba intenzivnije baviti⁹³. Komisija će poduzeti daljnje korake na temelju tih zaključaka sa sastanka na vrhu kako bi poboljšala mentalno zdravlje na radnom mjestu uz potpuno poštovanje načela tripartitnosti. Nastavit će i **reviziju** Direktive o mjestu rada (89/654/EEZ)⁹⁴ i Direktive o radu sa zaslonima (90/270/EEZ)⁹⁵. Naposlijetku, Komisija će poduprijeti provedbu **europske strategije za skrb**⁹⁶ mjerama kojima se doprinosi mentalnoj dobrobiti pružatelja skrbi i osoba o kojima se skrbi.

VODEĆE INICIJATIVE⁹⁷

13. INICIJATIVA NA RAZINI EU-A O PSIHOLOGIJSKIM RIZICIMA

- Komisija će provesti istorazinsku ocjenu zakonodavnih i provedbenih pristupa za otklanjanje **psihosocijalnih rizika na radnom mjestu** u državama članicama kako bi, u skladu s njezinim ishodom i doprinosom socijalnih partnera, predstavila inicijativu na razini EU-a o psihosocijalnim rizicima u srednjoročnom razdoblju.

14. KAMPANJE EU-A ZA RADNA MJESTA

- **Kampanja agencije EU-OSHA za zdrava radna mjesta na razini cijelog EU-a– Siguran i zdrav rad u digitalnom dobu**, uključujući usredotočenost na mentalno zdravlje na radu (2023.–2025.),
- **Kampanja agencije EU-OSHA za zdrava radna mjesta na razini cijelog EU-a, o psihosocijalnim rizicima i mentalnom zdravlju na radnom mjestu** u kojoj se posebna pozornost posvećuje novim i zanemarenim sektorima rada, uključujući poljoprivredu i građevinarstvo, te skupinama, uključujući niskokvalificirane radnike, migrante ili mlade radnike (2026.–2027./28.).

Države članice potiču se da informiraju javnost o pitanjima mentalnog zdravlja **poljoprivrednika i stanovništva u ruralnim područjima** uz potporu zajedničke poljoprivredne politike te da osmisle i provode politike i najbolje prakse kako bi se pridonijelo naglašavanju važnosti prevencije i **jačanja otpornosti** kritičnog osoblja, uključujući zdravstvene djelatnike,

⁹² [Zdravi radnici, uspješna poduzeća – praktičan vodič za dobrobit na poslu.](#)

⁹³ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hr&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10582>

⁹⁴ [Direktiva Vijeća o minimalnim sigurnosnim i zdravstvenim zahtjevima za mjesto rada.](#)

⁹⁵ [Direktiva Vijeća o minimalnim zahtjevima u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja pri radu sa zaslonima.](#)

⁹⁶ [Europska strategija za skrb.](#)

⁹⁷ Financijska potpora iz proračuna agencije EU-OSHA.

učitelje i nastavnike i poljoprivrednike. Kako bi pomogla državama članicama, Komisija će osigurati da agencija EU-OSHA izradi izvješće o **psihosocijalnim rizicima u poljoprivrednom sektoru**.

Države članice potiču se i da dodatno promiču upotrebu vodiča Odbora viših inspektora rada (SLIC)⁹⁸ za sprečavanje psihosocijalnih rizika radi povećanja djelotvornog praćenja i inspekcija obveza u području sigurnosti i zdravlja na radu u tom pogledu, kao i da sudjeluju u događanjima za osposobljavanje SLIC-a za inspektore rada.

f. Jačanje sustava mentalnog zdravlja i poboljšanje pristupa liječenju i skrbi

Zdravstveni sustavi trebaju povećati svoje kapacitete za vođenje aktivnosti u području mentalnog zdravlja, od prevencije preko rane intervencije do dijagnosticiranja, liječenja i upravljanja skrbi te potpore reintegraciji pacijenata. Stoga je ključni cilj jačanje sustava mentalnog zdravlja i poboljšanje pristupa liječenju i skrbi.

Pravo svih na pravodobni pristup cjenovno prihvatljivoj i kvalitetnoj preventivnoj i kurativnoj skrbi jedno je od najvažnijih načela europskog stupa socijalnih prava. Osobe koje imaju problema s mentalnim zdravljem u EU-u često nemaju jednostavan i jednak pristup potpore i za to moraju snositi troškove koji mnogima nisu prihvatljivi. Postoje razlike među državama članicama i unutar njih u pogledu kapaciteta zdravstvenih sustava da zadovolje potrebe osoba s lošim mentalnim zdravljem⁹⁹. Nejednakosti povezane s rodom, etničkom pripadnošću, zemljopisnim položajem, među ostalim razlike između urbanih i ruralnih područja, obrazovanjem, dobi i seksualnom orijentacijom, rodnim identitetom ili izražavanjem i spolnim obilježjima uvelike utječu na mentalno zdravlje stanovništva i na njihov pristup odgovarajućoj skrbi.

Iznimno je važno **utvrditi primjere najbolje prakse i inovativna rješenja** za poboljšanje dostupnosti, kvalitete, pristupačnosti i cjenovne prihvatljivosti skrbi za mentalno zdravlje. Kako bi se uklonile **nejednakosti** trebalo bi pružiti prilagođenu skrb osobama u ranjivom položaju, uključujući raseljene osobe, izbjeglice, migrante, osobe s invaliditetom i LGBTIQ osobe. Trebalo bi odgovoriti i na posebne potrebe skrbi za osobe s komorbiditetima kako bi se olakšao pristup djelotvornom liječenju, posebno za osobe s poremećajima uzrokovanim uporabom droge u skladu sa Strategijom EU-a u području droga za razdoblje 2021.–2025. i povezanim akcijskim planom.

Bolje **osposobljavanje zdravstvenih djelatnika** bit će od presudne važnosti za poboljšanje vještina i kvalitete skrbi, ali i smanjenje stigmatizacije i diskriminacije te povećanje otpornosti jednog od najosjetljivijih sektora radno sposobnog stanovništva. Europska godina vještina dionicima pruža jedinstvenu priliku za poticanje osposobljavanja stručnjaka u području mentalnog zdravlja.

⁹⁸ <https://osha.europa.eu/hr/legislation/guidelines/labour-inspectors-guide-assessing-quality-risk-assessments-and-risk-management-measures-regard-prevention-msds>

⁹⁹ Izvješće „Ukratko o zdravlju: Europa 2022.” (vidjeti bilješku 37. na stranici 8.).

Trebalo bi istražiti mogućnosti za **korištenje digitalnih alata** (npr. telemedicina, telefonske linije za savjetovanje) za osobe kojima je potrebno više informacija i skrb, među ostalim u ruralnim područjima.

Socijalno propisivanje inovativni je pristup poboljšanju dobrobiti i zdravlja, uključujući mentalno zdravlje. Na individualnoj razini, socijalno propisivanje daje osobi znanje, motivaciju i samopouzdanje za bolje upravljanje i poboljšanje vlastitog zdravlja i dobrobiti¹⁰⁰. Taj se pristup može primijeniti u primarnoj zdravstvenoj skrbi, gdje liječnici ili drugi zdravstveni djelatnici mogu propisati aktivnosti koje odgovaraju potrebama i interesima osobe, kao što su provođenje vremena u prirodi, sport, joga ili društvene i kulturne aktivnosti¹⁰¹.

Komisija će nastaviti razvijati mjere za potporu državama članicama u ispunjavanju **nezadovoljenih potreba za lijekovima** te će razmotriti **mogućnosti telemedicine** za poboljšanje pristupa uslugama za zaštitu mentalnog zdravlja¹⁰². U okviru projekta „Stanje zdravlja u EU-u” u **profile zdravlja država članica za 2023.** uključit će se **odjeljak o mentalnom zdravlju**. Osim toga, Komisija će pokrenuti postupak dobrovoljne suradnje s državama članicama (putem **otvorene metode koordinacije**) kako bi se ojačale veze između kulture i mentalnog zdravlja. Naposljetku, u okviru **Stručne skupine za procjenu učinkovitosti zdravstvenih sustava**¹⁰³ istražit će se **potencijal novih tehnologija** za prevenciju i liječenje lošeg mentalnog zdravlja.

Potrebno je pojačati **prikupljanje i praćenje podataka** kako bi se mogle donositi utemeljene odluke. Trebalo bi razviti nove statistike i pokazatelje i postupno ih uključiti u oblikovanje politika kako bi se uzela u obzir pitanja kao što su nejednakosti, fizičko i mentalno zdravlje i vrijednost prirode za ljude te kako bi se procijenio učinak mjera i financiranja. Time će se pridonijeti praćenju napretka prema dobrobiti, olakšati komunikacija o političkim izazovima i mogućnostima za njihovo savladavanje na način usmjeren na zaštitu ljudi i planeta¹⁰⁴.

Države članice već su istaknule da im je iznimno potrebna potpora u područjima planiranja i/ili jačanja kapaciteta radne snage u području mentalnog zdravlja, praćenja i evaluacije politike mentalnog zdravlja te promicanja i prevencije u području mentalnog zdravlja (slika 1.)¹⁰⁵.

¹⁰⁰ [Global developments in social prescribing \(Globalni trendovi u socijalnom propisivanju\) – PubMed \(nih.gov\).](#)

¹⁰¹ [Systematic review of social prescribing and older adults: where to from here? \(Sustavni pregled socijalnog propisivanja i starije osobe: kamo dalje?\) - PubMed \(nih.gov\).](#)

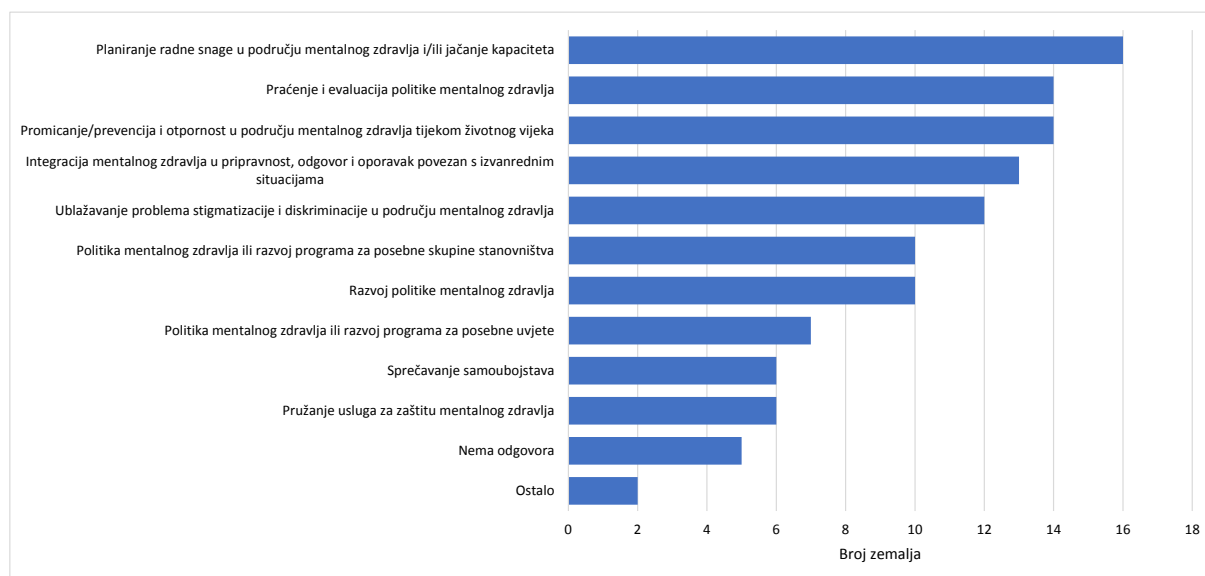
¹⁰² [EUR-Lex - 52012SC0414 – HR – EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

¹⁰³ Izvješće stručne skupine *Mapping metrics of health promotion and disease prevention for health system performance assessment* (Pregled mjernih podataka za promicanje zdravlja i prevencije bolesti za procjenu učinkovitosti zdravstvenog sustava) uključuje studiju slučaja o mentalnom zdravlju i primjere najbolje prakse u području socijalnog propisivanja.

¹⁰⁴ [Strateško predviđanje \(europa.eu\).](#)

¹⁰⁵ Kako bi se ciljanom izgradnjom kapaciteta poduprla ulaganja i reforme u državama članicama, u travnju 2023. provedeno je istraživanje u okviru suradnje između Komisije, Svjetske zdravstvene organizacije i Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) kako bi se pružio uvid u politike u području mentalnog zdravlja u državama članicama.

Slika 1. – Prioritetne potrebe država članica za izgradnju kapaciteta (27 država članica EU-a, Norveška i Island)

Za odgovor na te potrebe mobilizirat će se financijska potpora na razini EU-a kako bi se državama članicama omogućilo da ojačaju svoje kapacitete za djelovanje. To će uključivati veći broj bolje osposobljenih stručnjaka za rješavanje problema s mentalnim zdravljem. Podrazumijevat će i prelazak s institucionalizirane skrbi na skrb u zajednici.

Nekoliko je država članica u svoje **planove za oporavak i otpornost** uključilo mjere za jačanje zdravstvene zaštite u području mentalnog zdravlja za svoje stanovništvo. To je u skladu s **preporukama za pojedinu zemlju** donesenima u okviru **europskog semestra 2020.** kojima se sve države članice pozivaju da povećaju otpornost svojih zdravstvenih sustava. Komisija je u proljeće 2023. iznijela preporuke za pojedine zemlje u kojima predlaže reformu sustava zdravstvene skrbi za šest država članica. U izvješćima za pojedinu zemlju za dodatnih šest država članica prepoznata je potreba za daljnjim poboljšanjem zdravstvenog sustava kako bi se nadopunili planovi za oporavak i otpornost. Nadalje, sva izvješća za pojedine zemlje donesena u okviru europskog semestra sadržavaju tematski odjeljak koji obuhvaća zdravlje stanovništva i zdravstvene sustave u državama članicama, pri čemu se u odabranim slučajevima ističu izazovi povezani s mentalnim zdravljem i planirane reforme. U okviru europskog semestra i dalje će se pratiti kretanja u području zdravstvene zaštite na nacionalnoj razini.

VODEĆE INICIJATIVE

15. INICIJATIVA ZA VEĆI BROJ BOLJE OSPOSobljenih stručnjaka u EU-u

- Komisija će od 2023. pojačati **osposobljavanje** zdravstvenih djelatnika i drugih stručnjaka, kao što su učitelji, nastavnici i socijalni radnici. Pokrenut će se i novi program prekogranične razmjene za djelatnike u području mentalnog zdravlja s pomoću posebne financijske potpore u okviru programa „EU za zdravlje” (9 milijuna EUR). To bi trebalo omogućiti da se u cijelom EU-u do 2026. osposobi oko 2 000 stručnjaka, te da bude

prosječno 100 razmjena godišnje.

16. TEHNIČKA POTPORA REFORMAMA U PODRUČJU MENTALNOG ZDRAVLJA U NEKOLIKO SEKTORA

Komisija će:

- u 2024. povećati dostupnost i cjenovnu prihvatljivost usluga za zaštitu mentalnog zdravlja za ljude pružanjem, na zahtjev, **tehničke potpore** državama članicama za osmišljavanje i provedbu reformi za poboljšanje dostupnosti integriranih međusektorskih usluga za zaštitu mentalnog zdravlja putem instrumenta za tehničku potporu¹⁰⁶.

17. PRIKUPLJANJE PODATAKA O MENTALNOM ZDRAVLJU

- Komisija će od 2025. osigurati da Europska anketa o zdravlju (EHIS) sadržava dodatne podatke o mentalnom zdravlju kako bi se osiguralo pouzdano praćenje i procjena napretka u području mentalnog zdravlja u cijelom EU-u.

Komisija potiče države članice da osiguraju pristup cjenovno prihvatljivoj zdravstvenoj zaštiti u području mentalnog zdravlja, među ostalim telemedicinskim sredstvima i u prekograničnim okruženjima. Nacionalna tijela trebala bi surađivati na izradi i provedbi projekata za poboljšanje usluga zaštite mentalnog zdravlja i **skrbi u zajednici i deinstitucionalizacije**¹⁰⁷ te ih se potiče da razviju načine upućivanja na stručnjake za mentalno zdravlje, uzimajući u obzir i rad drugih pružatelja usluga.

g. Skidanje stigme

Stigmatizacija i diskriminacija pogoršavaju osobne i gospodarske posljedice mentalnog zdravlja. Diskriminacija osoba koje imaju problema s mentalnim zdravljem je česta, posebno na društvenim mrežama, ali i na radnim mjestima, pri čemu 50 % radnika smatra da bi otkrivanje njihova stanja mentalnog zdravlja negativno utjecalo na njihovu karijeru¹⁰⁸.

Načela reintegracije i socijalne uključenosti osoba koje imaju problema s mentalnim zdravljem moraju biti okosnica našeg djelovanja. Ulaganje u **bolje informiranje javnosti i razumijevanje mentalnog zdravlja**, među ostalim osposobljavanjem o mentalnom zdravlju i empatiji u okviru školskih kurikuluma od presudne je važnosti za poboljšanje situacije, u što treba uključiti sve dionike.

Godišnji Europski tjedan mentalnog zdravlja (koji se održava u svibnju) i Svjetski dan mentalnog zdravlja¹⁰⁹ (10. listopada) prigode su za posebnu raspravu o stigmatizaciji na razini EU-a.

¹⁰⁶ [Vodeća inicijativa TSI-ja za 2024. – Mentalno zdravlje: Zalaganje za dobrobit i mentalno zdravlje \(europa.eu\)](#)

¹⁰⁷ U skladu s [Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom \(UNCPRD\)](#).

¹⁰⁸ OSH Pulse (istraživanje Flash Eurobarometer 2022.): [Sigurnost i zdravlje na radu nakon pandemije](#). Izvješće sadržava rezultate upitnika o psihosocijalnim rizicima i informativne sažetke po zemljama te popratni stručni članak o mentalnom zdravlju i učinku pandemije bolesti COVID-19.

¹⁰⁹ [Svjetski dan mentalnog zdravlja \(who.int\)](#).

Umjetnost i kultura važni su za promicanje pozitivnog mentalnog zdravlja i dobrobiti pojedinaca i društva općenito podupiranjem socijalne uključenosti i smanjenjem stigmatizacije u području mentalnog zdravlja¹¹⁰. Njima se može nadopuniti tradicionalna potpora problemima s mentalnim zdravljem i pridonijeti sprečavanju tih problema i suzbijanju stigmatizacije u području mentalnog zdravlja. Komisija će podupirati države članice u informiranju javnosti o pozitivnoj ulozi kulturnih i umjetničkih aktivnosti u poboljšanju mentalnog zdravlja i opće dobrobiti, primjerice posebnim događanjem na kojem će se **umjetnost i kultura** predstaviti kao novi načini za postizanje dobrobiti i mentalnog zdravlja.

VOĐEĆE INICIJATIVE

18. SUZBIJANJE STIGMATIZACIJE I DISKRIMINACIJE

Komisija će dodijeliti 18 milijuna EUR za¹¹¹:

- poboljšanje kvalitete života pacijenata, njihovih obitelji i (ne)formalnih pružatelja skrbi, među ostalim osoba oboljelih od raka, pri čemu će posebnu **pozornost posvetiti suzbijanju stigmatizacije i diskriminacije** tako što će pružiti potporu državama članicama u **utvrđivanju i provedbi najbolje prakse**,
- radi ostvarenja istog cilja, pružanje potpore dionicima u provedbi projekata, kao što su **aktivnosti informiranja javnosti** kako bi se skinula stigma i suzbila diskriminacija, osigurala **socijalna uključenost, zaštitila prava pacijenata**, pri čemu će se posebna pozornost posvetiti ranjivim skupinama,
- izradu **smjernica EU-a o skidanju stigme** i suzbijanju **diskriminacije** s državama članicama u okviru Stručne skupine za javno zdravlje i skupinama dionika,
- uvođenje komunikacijskih aktivnosti za **informiranje javnosti u borbi protiv stigmatizacije**.

Komisija potiče države članice da osmisle **komunikacijske kampanje** za demistifikaciju i skidanje stigme te da **pripreme mjere za suzbijanje stigmatizacije i diskriminacije** koje će pomoći pojedincima da se ponovno uključe u tržište rada, potaknuti pacijente da se koriste uslugama koje najbolje odgovaraju njihovim potrebama te širiti informacije o upotrebi pravnih instrumenata za suzbijanje diskriminacije. **Trebalo bi poduzeti mjere informiranja** (oblikovatelja politika, poslodavaca, zdravstvenih djelatnika, drugih stručnjaka i šire javnosti o mentalnom zdravlju i stigmatizaciji, posebno osoba u ranjivom položaju) te bi trebalo podupirati **aktivnosti u zajednici** (sport, umjetnost, priroda) koje pomažu u skidanju stigme i podupiranju rehabilitacije mentalnog zdravlja. Države članice trebale bi podupirati politike kojima se potiče integracija osoba s problemima s mentalnim zdravljem u zajednicu i na tržište rada, među ostalim putem aktivnosti socijalne ekonomije.

¹¹⁰ [C4H_SummaryReport_V11LP_shortsmall.pdf \(cultureforhealth.eu\)](#).

¹¹¹ Financirano u okviru [programa „EU za zdravlje”](#) (18,36 milijuna EUR: proračun u okviru programa rada za 2023. namijenjen aktivnostima u području mentalnog zdravlja).

h. Zalaganje za mentalno zdravlje na globalnoj razini

Zaštita i zalaganje za mentalno zdravlje nisu samo prioritet EU-a, već i **globalno pitanje** u kojem EU može poslužiti kao primjer i dati ciljane doprinose na međunarodnoj razini te, prema potrebi, potaknuti konvergenciju.

Na sastanku **Vijeća za trgovinu i tehnologiju EU-a i SAD-a** održanom 30. i 31. svibnja 2023. EU i Sjedinjene Američke Države izrazili su zajedničko stajalište da bi internetske platforme trebale preuzeti veću odgovornost za osiguravanje da njihove usluge doprinose internetskom okruženju kojim se štite, podupiru i poštuju djeca i mladi te poduzeti odgovorne mjere za ublažavanje učinka njihovih usluga na mentalno zdravlje i razvoj djece i mladih¹¹².

Globalna strategija EU-a za zdravlje¹¹³ sadržava globalne, nacionalne i regionalne mjere namijenjene olakšavanju ostvarivanja ciljeva održivog razvoja UN-a povezanih sa zdravljem, pri čemu se posebna pozornost posvećuje trima međusobno povezanim prioritetima: 1. osigurati bolje zdravlje i dobrobit ljudi tijekom cijelog života; 2. ojačati zdravstvene sustave i promicati univerzalno zdravstveno osiguranje; i 3. osigurati javnu zdravstvenu sigurnost, uključujući mentalno zdravlje i psihosocijalnu potporu. Prioritet bi trebalo biti jačanje primarne zdravstvene zaštite u slučajevima u kojima je dostupnost usluga za zaštitu mentalnog zdravlja od presudne važnosti.

U **akcijskom planu za mlade u okviru vanjskog djelovanja EU-a (2022.–2027.)**¹¹⁴ prepoznaje se zdravlje i dobrobit kao preduvjet da mladi ostvare svoj puni potencijal i sudjeluju u društvu. U njemu se zdravlje, mentalna i fizička dobrobit stavlja u središte „stupa osnaživanja”. Istodobno bi **potpora mentalnom zdravlju i psihosocijalna potpora** trebale biti sastavni dio mjera za jačanje nacionalnih zdravstvenih sustava u partnerskim zemljama, prema potrebi, tako da se podupiru globalne javnozdravstvene intervencije, npr. u okviru Globalnog fonda za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije¹¹⁵, inicijative Spotlight o rodno uvjetovanom nasilju¹¹⁶ ili u kontekstu humanitarne pomoći EU-a. Prema podacima SZO-a, više od jedne od pet osoba u poslijeratnim okruženjima pati od depresije, anksioznosti ili posttraumatskog stresnog poremećaja¹¹⁷. Potrebe za potporom mentalnom zdravlju pojavljuju se i u situacijama raseljavanja i prirodnih katastrofa. Stoga je potpora mentalnom zdravlju i psihosocijalna potpora važan element sveobuhvatnog odgovora na krizu, integriran u operacije humanitarne pomoći koje financira EU, a za taj je prioritet od 2019. izdvojeno **111 milijuna EUR**.

EU potiče i druge dionike na djelovanje mobiliziranjem i **informiranjem donatora i partnera** o važnosti pružanja kvalitetne potpore mentalnom zdravlju i psihosocijalne potpore u humanitarnim

¹¹² Zajednička izjava za sastanak Vijeća EU-a i SAD-a za trgovinu i tehnologiju održan 30. i 31. svibnja 2023.

¹¹³ [Globalna strategija EU-a za zdravlje za povećanje globalne zdravstvene sigurnosti i bolje zdravlje za sve \(europa.eu\)](#).

¹¹⁴ [Akcijski plan za mlade \(europa.eu\)](#).

¹¹⁵ [Početna stranica – Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije](#).

¹¹⁶ [Inicijativa Spotlight | Što nam je činiti: Iskorjenjivanje nasilja nad ženama i djevojčicama. | UN Women – Sjedište](#).

¹¹⁷ [New WHO prevalence estimates of mental disorders in conflict settings: a systematic review and meta-analysis \(Nove procjene prevalencije mentalnih poremećaja Svjetske zdravstvene organizacije u konfliktnim okruženjima: sustavni pregled i metaanaliza\) – The Lancet](#).

krizama. Nakon uspješnog angažmana na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi, **sastanci za informiranje i izgradnju kapaciteta** organizirat će se prije kraja 2023. u drugim regijama, počevši od Latinske Amerike i Kariba.

Osim toga, Komisija gradi kapacitete dionika osposobljavanjem i širenjem minimalnog paketa usluga za potporu mentalnom zdravlju i psihosocijalnu potporu¹¹⁸ Međuagencijskog stalnog povjerenstva Ujedinjenih naroda (IASC). Taj važni referentni instrument razvila je humanitarna zajednica kako bi se utvrdila minimalna kvaliteta i olakšalo uvođenje djelotvornih i pravodobnih intervencija u području mentalnog zdravlja u kriznim situacijama.

U **Ukrajini**¹¹⁹ Komisija već podupire društvene centre za raseljenu djecu i njihove skrbnike, kao i djecu u ustanovama, kako bi im pomogla da ponovno uspostave određenu razinu normalnog života i rutine. Međutim, dugotrajnost agresije i njezin razorni učinak ubrzavaju negativne učinke na mentalno zdravlje osoba koje bježe od rata u EU-u i osoba raseljenih unutar Ukrajine, što zahtijeva odlučnu i ambicioznu potporu.

Ukrajinska djeca trenutačno su izložena traumi rata koja često ostavlja ozbiljne psihološke posljedice. Komisija će zajedno s Ukrajinom uspostaviti specijalizirani program e-učenja za pedijatre i medicinsko osoblje primarne zdravstvene zaštite. U okviru ove inicijative zdravstveni radnici steći će potrebne vještine za pružanje skrbi u slučaju traume i poboljšanje stanja mentalnog zdravlja djece. Specijalizirane usluge rehabilitacije nudit će se i pogođenoj djeci u Ukrajini i EU-u.

Komisija podupire i humanitarne partnere u povećanju njihovih **kapaciteta za zadovoljavanje potreba povezanih s mentalnim zdravljem stanovništva pogođenog sukobima**, među ostalim u oblastima gradova Zaporozje, Harkiv, Dnjipro i Micolajiv. U okviru programa „EU za zdravlje” u 2022. za pružanje psihološke prve pomoći potpisan je s Međunarodnom federacijom društava Crvenog križa ugovor o doprinosu u iznosu od 28,4 milijuna EUR, a četiri projekta¹²⁰ (ukupno 3 milijuna EUR) izvode dionici koji najbolje postupke iz prakse primjenjuju za poboljšanje mentalnog zdravlja i psihosocijalne dobrobiti migranata i izbjeglica. Za 2023. u okviru programa „EU za zdravlje” predviđeno je više od 10,6 milijuna EUR za poboljšanje pristupa zdravstvenoj zaštiti i za sprečavanje nezaraznih bolesti, posebno problema povezanih s mentalnim zdravljem. Komisija će podupirati i države članice i dionike u provedbi najbolje prakse u okviru inicijative **iFightDepression**¹²¹, koja uključuje internetski program samoupravljanja koji može pomoći raseljenim osobama, uključujući one iz Ukrajine, da sami upravljaju svojim simptomima.

Budući da humanitarna pomoć sama po sebi ne može zadovoljiti potencijalne dugoročne potrebe prisilno raseljenih osoba, uključujući zdravstvenu skrb, Komisija podupire partnerske zemlje u **integriranju prisilno raseljenih zajednica** u postojeće nacionalne strukture za pružanje usluga. To se integriranje provodi na način kojim se izbjeglicama osigurava jednak i pravedan pristup

¹¹⁸ [Minimalni paket usluga IASC-a](#): Mentalno zdravlje i psihosocijalna pomoć.

¹¹⁹ Financijska potpora pružena u okviru [Regionalnog programa Istočnog partnerstva u okviru Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju - Globalna Europa](#) radi pružanja psihološke potpore u Ukrajini.

¹²⁰ [Projekti u okviru programa „EU za zdravlje”](#) za pružanje potpore mentalnom zdravlju ukrajinskih izbjeglica.

¹²¹ <https://ifightdepression.com/en/>: dostupno na ukrajinskom i kulturno prilagođeno.

uslugama kojima se zadovoljavaju njihove potrebe, među ostalim u području mentalnog zdravlja, posttraumatskog stresa i rodno uvjetovanog nasilja. Znatna pomoć EU-a za zadovoljavanje potreba migranata uključuje i psihosocijalnu potporu, posebno za najranjivije skupine, među ostalim djecu, žrtve rata, trgovine ljudima, blokirane migrante i povratnike.

Komisija podupire sveobuhvatan pristup promicanju i zaštiti mentalnog zdravlja i psihosocijalne dobrobiti učenika te njihovih učitelja i nastavnika i skrbnika putem obrazovnih mjera. Komisija je glavni donator inicijative „**Obrazovanje ne može čekati**”, u okviru koje su potpora mentalnom zdravlju i psihosocijalna potpora postavljeni kao najvažniji prioriteti djelovanja, i **Globalnog partnerstva za obrazovanje** koje ulaže u jačanje veza između zdravstvenog i obrazovnog sektora.

Komisija će nastaviti **uključivati mentalno zdravlje** u mjere za jačanje zdravstvenih sustava na regionalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini, u skladu s mjerama koje se poduzimaju za lokalizaciju i uspostavu trostruke veze između humanitarnog djelovanja, razvoja i mira, te osigurati da izbjeglice, osobe u pokretu i raseljene osobe u situacijama nakon izvanrednog stanja u partnerskim zemljama imaju pristup potpori mentalnom zdravlju i psihosocijalnoj potpori na istoj razini kao i zajednice domaćini.

VODEĆE INICIJATIVE

19. POTPORA MENTALNOM ZDRAVLJU RASELJENIH I POGOĐENIH OSOBA IZ UKRAJINE

- Komisija će doprinijeti pružanju psihološke prve pomoći osobama pogođenima agresivnim ratom Rusije protiv Ukrajine produbljivanjem suradnje s Međunarodnom federacijom društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (28 milijuna EUR)¹²². Komisija će nastojati povećati svoju financijsku potporu za jačanje psihosocijalne potpore osobama raseljenima zbog rata. Istražit će se i mogućnosti za osposobljavanje (na internetu) osoba koje prve reagiraju, učitelja i nastavnika i socijalnih radnika u području psihološke prve pomoći i psihosocijalne potpore kako bi se bolje pomoglo onima kojima je potrebna pomoć. Dodatnih 0,5 milijuna EUR dodijelit će se za jačanje psihosocijalne potpore pogođenim osobama u izvanrednim situacijama.
- Komisija će zajedno s Ukrajinom uspostaviti specijalizirani program e-učenja za pedijatre i medicinsko osoblje primarne zdravstvene zaštite kako bi se pružila potpora **ukrajinskoj djeci** koja su izložena stresu i tjeskobi zbog rata. U okviru ove inicijative zdravstveni radnici steći će potrebne vještine za pružanje skrbi u slučaju traume i poboljšanje mentalnog zdravlja djece.
- Komisija će surađivati s državama članicama kako bi se osobama koje su pobjegle od rata ponudila cjenovno prihvatljiva psihosocijalna potpora kojom bi se dopunila zdravstvena zaštita koja se već nudi u okviru direktive o privremenoj zaštiti.

20. POTPORA ŠIRENJU PAKETA MINIMALNIH USLUGA MEĐUAGENCIJSKOG STALNOG POVJERENSTVA UJEDINJENIH NARODA¹²³¹²⁴ ZA POTPORU MENTALNOM ZDRAVLJU I PSIHOSOCIJALNU POTPORU:

- Komisija će i dalje podupirati širenje **paketa minimalnih usluga** namijenjenog pružanju

¹²² Proračun: 28,4 milijuna EUR mobilizirano u okviru [programa rada za 2022. programa „EU za zdravlje”](#).

¹²³ Proračun: 750 000 EUR u okviru [programa pojačanog kapaciteta za odgovor](#).

¹²⁴ SZO, UNICEF, UNHCR i UNFPA <https://mhpsmssp.org/en>.

potpore humanitarnim akterima u pružanju kvalitetne skrbi u humanitarnim krizama. U okviru tog paketa daju se smjernice o tome kako integrirati pravodobne i koordinirane usluge za zaštitu mentalnog zdravlja koje se temelje na dokazima u sveukupni humanitarni odgovor.

Financiranje EU-a za mentalno zdravlje

Proračun za potporu mentalnom zdravlju trebao bi odgovarati veličini problema. EU i države članice moraju izdvojiti odgovarajuća sredstva kako bi se osiguralo da osobe kojima je potrebna pomoć dobiju potrebnu pomoć što je postavljeno kao socijalni i ekonomski imperativ.

Komisija mobilizira sve relevantne financijske instrumente proračuna EU-a u okviru višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2021.–2027. kako bi se riješili glavni problemi u području mentalnog zdravlja i poduprle vodeće inicijative i mjere utvrđene u ovoj Komunikaciji. Osim toga, države članice mogu iskoristiti sredstva dostupna u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost¹²⁵ za financiranje reformi i ulaganja u zdravlje, uključujući mentalno zdravlje.

Ukupno je predviđeno **1,23 milijarde** EUR potpore EU-a za aktivnosti u području mentalnog zdravlja i taj je iznos dostupan za financiranje aktivnosti kojima se **izravno ili neizravno** promiče mentalno zdravlje, od istraživanja do kampanja za informiranje, od izgradnje kapaciteta i prijenosa najboljih zdravstvenih praksi do psihološke potpore pacijentima oboljelima od raka i ukrajinskim izbjeglicama. Učinak tih projekata i programa redovito će se pratiti. Za to su potrebni pouzdani, usporedivi i noviji podaci, ali i pokazatelji, sustavi praćenja i evaluacije kako bi se osiguralo daljnje postupanje i odgovornost.

Za 2022. i 2023. u okviru programa „EU za zdravlje” mjerama za poticanje mentalnog zdravlja dodijeljeno je 69,7 milijuna EUR¹²⁶. To uključuje 51,4 milijuna EUR u okviru programa rada za 2022.¹²⁷ kao potpora inicijativama za izgradnju kapaciteta u državama članicama i za mjere za poboljšanje mentalnog zdravlja ranjivih skupina, te 18,3 milijuna EUR u okviru programa „EU za zdravlje” za 2023., za potporu suradnji među državama članicama i pružanje psihološke potpore oboljelima od raka, njihovim pružateljima skrbi i obiteljima¹²⁸.

U okviru programa Obzor 2020. i Obzor Europa mobilizirana su sredstva u iznosu od 765 milijuna EUR¹²⁹ za potporu istraživačkim i inovacijskim projektima u području mentalnog zdravlja.

Nacionalna, regionalna i lokalna tijela mogu iskoristiti i sredstva kohezijske politike, posebno sredstva Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), za podupiranje jednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti ulaganjem, primjerice, u

¹²⁵ [Mehanizam za oporavak i otpornost \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/mechanism-recovery-resilience).

¹²⁶ [Uredba \(EU\) 2021/522 o uspostavi programa „EU za zdravlje”](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/522/oj).

¹²⁷ [com 2022-5436 annex2 en.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/5436/oj)

¹²⁸ [wp2023 annex en.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1222/oj).

¹²⁹ [Obzor Europa \(europa.eu\)](https://europa.eu/europa/en/horizon).

relevantnu infrastrukturu i opremu, osobne asistente, mobilne timove, linije za pomoć i socijalne radnike¹³⁰. Instrument za tehničku potporu dostupan je za pružanje tehničke potpore državama članicama za projekte u području mentalnog zdravlja (2 milijuna EUR u 2023.). Komisija 2024. namjerava mobilizirati dodatna sredstva iz Instrumenta za tehničku potporu za potporu izgradnji kapaciteta za mentalno zdravlje u državama članicama.

Sredstva (3,3 milijuna EUR) su stavljena na raspolaganje u okviru EU-ova programa Kreativna Europa za projekte u području kulture, dobrobiti i mentalnog zdravlja, a 28 milijuna EUR mobilizirano je za podupiranje aktivnosti za potporu mentalnom zdravlju i psihosocijalnu potporu u kriznim situacijama i humanitarnim okruženjima (operacije europske civilne zaštite i humanitarne pomoći). U okviru programa Građanstvo, jednakost, prava i vrijednost¹³¹ (2023.–2024.) pružaju se i mogućnosti financiranja¹³² mjera za zaštitu mentalnog zdravlja djece i žrtava rodno uvjetovanog nasilja¹³³. Kako bi se pridonijelo poboljšanju mentalnog zdravlja na radnom mjestu, sredstva će se staviti na raspolaganje u okviru agencije EU-OSHA.

Zaključci i sljedeći koraci

Današnji izazovi povezani s mentalnim zdravljem mogu utjecati na sve i zahtijevaju usklađeno djelovanje i potpunu predanost svih uključenih aktera. Mentalno zdravlje **sastavni je dio zdravlja ljudi**. Omogućuje pojedincu da ostvari svoje sposobnosti, da se nosi sa životnim problemima, da se druži, radi i doprinosi životu zajednice.

Sve institucije i razine vlasti mogu i trebaju izvršiti svoju zadaću u prevladavanju prepreka dobrom mentalnom zdravlju. Potrebne su koordinirane mjere, u suradnji sa zdravstvenim i drugim sustavima, kako bi se mobiliziralo društvo u cjelini i primijenio životni pristup u kojem su jednakost i nediskriminacija važni prioriteti.

Komisija poziva Europski parlament i države članice da surađuju na provedbi inicijativa iznesenih u ovoj strateškoj komunikaciji, kojima se postavljaju temelji za održivo djelovanje na nacionalnoj razini i razini EU-a za sveobuhvatan pristup mentalnom zdravlju usmjeren na prevenciju koji obuhvaća više dionika. Njima se promiče univerzalnost zdravstvene zaštite za osobe koje imaju problema s mentalnim zdravljem u EU-u i izvan njega.

Sprečavanje problema s mentalnim zdravljem, pristup pomoći i reintegracija u društvo sastavni su dio prava na zdravstvenu zaštitu, a EU ovom inicijativom nastoji pomoći najosjetljivijim i najranjivijim osobama u našim društvima, u skladu s europskim načinom života u kojem je svaka osoba važna i trebala bi imati šansu za prosperitetan život.

¹³⁰ Ukupni proračun od 7,2 milijarde EUR dostupan je u okviru EFRR-a za zdravstvenu infrastrukturu i opremu, što može uključivati mjere za mentalno zdravlje i socijalnu uključenost.

¹³¹ [Program Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti \(CERV\) \(europa.eu\)](https://europa.eu/programme/erc/en/about/erc-programme).

¹³² Program Daphne i prava djece: [c 2022 8588 1 en annexe acte autonome cp part1 v2.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/8588/oj/annexes/acte_autonome_cp_part1_v2.pdf).

¹³³ U okviru poziva na podnošenje prijedloga za program Daphne za sprečavanje i suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja i nasilja nad djecom za 2024. predviđeno je 22,9 milijuna EUR za financiranje mjera kojima se posebno podupiru žrtve i osobe koje su preživjele te daljnji razvoj integriranih sustava za zaštitu djece.

Ova Komunikacija označava početak primjene novog strateškog pristupa izjednačavanja mentalnog zdravlja s fizičkim zdravljem. Njime se arhitekturi europske zdravstvene unije dodaje još jedan stup jačanjem postojećih aktivnosti i otvaranjem novih područja rada, koji je razvijen u suradnji sa svim partnerima te uključuje provedbene mjere. Provedba tih mjera pomno će se pratiti u suradnji s državama članicama u okviru Stručne skupine za javno zdravlje, a posebno njezine podskupine za mentalno zdravlje. Dionici će imati priliku surađivati i koordinirati svoj zajednički doprinos razvoju i provedbi mjera utvrđenih u okviru Platforme za zdravstvenu politiku EU-a. Te usklađene mjere bit će put prema razvoju i provedbi novog ambicioznog pristupa mentalnom zdravlju za otpornije društvo u kojem su ljudi na prvom mjestu.